

शमीरजन्मारुणैः ॥२॥ त्वत्प्रतापभयास्तु यो दिक्क दो भून्त्वे कुसः ॥ जेतु वामः कुचल यं पुष्करखान मासवान् ॥३॥ अपि  
 च ॥ खगप्यश्चंद्रश्चरमान् च लडुर्ग इतीव वक्तु मज्जाली ॥ कांतं निरीक्ष्य भानुं करवसुद्रांत्यजति तत्करस्पृष्टा ॥४॥ यद्वा ॥ चंद्रा कुयो  
 र्मिथो द्वेष इति मिथ्या न्यथा कथं ॥ चंद्रविहकपदे लीने तस्पर्शीः कमलंगता ॥५॥ इति त्रुत्वा किंचिन्मि तसुखः तमेव प्रदेशं  
 प्राप्तः ॥ यत्र सामग्निरे क्षणा दृष्टा ॥ आगत्य च ॥ कमलचंद्रं ससर्गति कसमी रसं स्पृष्ट्वा विर्द्धितानं गयथः ॥ स्वगतं ॥ पश्चि-  
 निक्रिमि त्रीडसिमकपैर्दुर्ज्जाल बोधि न हि किते ॥ हरहरविस्मृत्योक्तं कुरु लज्जा सवित्तरक्तायाः ॥६॥ धिक्तेषु ह्यवरा  
 गं सोरभ्यं भ्रमरद्गृह्यतां चापि ॥ पापे चंदनतिलके जरठभुतंगे न संवृता यस्मात् ॥७॥ तपस्या राधनं हित्या मधना प्राप्तविक्रि  
 यः ॥ को वानमदता मेति तत्रोदाहरणं मरुत् ॥८॥ इति चिंतयन् देवान् चारुं उलतासगताः ॥ इद्रा इव ॥ कनककलिकाम  
 हिताः दुर्जना इव बहुलतां लसच्छोभाः संगीतक्रमा इव भूभागाः ॥ इत उत्तरतो नास्तवकः स्तराकः लतामंडपश्च ॥  
 बहुचित्रको वृक्षपूगः क्रीडाशैलश्च ॥ तिलसुदुचितः पुष्पप्रकरः ॥ पक्षिनि कुं रं च स्वरवयति ॥ इतः पश्चिमतो वनि



ताजन इव च लदलकः सप्तपर्णः ॥ तव व्रात्रु रिवसौ द्वेगः पूगवृक्षः ॥ इति वदतः मरालकस्य वचनमना कर्णैर्वमया च मृगया  
 श्रांतेन स्थितं ॥ अब्रकोपिनेत्रानंदो भूभूतः ॥ तदधुनापि निष्कवन्ती लेखरवंजरीटानां रंजयति लोचनलोभनीयामानुसंकस्य  
 नचरणालंकरसमुद्रिताभूमिः ॥ इत्यालोचयन्नेव कस्मिंश्चि लुतामंडपे निषसाद् ॥ मरालकस्त ॥ अयेकिमिदं निसर्गमिध  
 रोपि देवः मनागपि मुहुक्तिं नांतरर्चयति ॥ नसस्त्रेहं पश्यति ॥ नसस्मितभाषते ॥ नचनभूमिमुमोदते ॥ नसं दमारुतमउकंप  
 ते ॥ तदत्र किं मयाः खलितं भवेत् ॥ भवतु तावत्संभाषयामि ॥ को गर्वः प्रभूपजीविनां ॥ किंशाद्येन मित्रधर्मानुगतानां ॥ काव  
 मानगणनाधनिकाराधकानां ॥ इत्यालोच्य पुनः प्राह ॥ देवात्र ॥ संमुग्धा लिपिपरिष्कृता ब्रुवदन्तं गत्यस्त्रसर्द्धसकं राज्ञं  
 दनचारुचित्रतिलकंपुत्रागभागास्पदं ॥ रंभोरुश्रिकमहि काक्षगतिकंसयस्त्रवोत्सासितं रंभं राजशिरवामणे समदने ॥  
 इत्यर्द्धेन एव तदमिमुखीभूय वयस्य मरालककक्षात्ते इति सस्पृहानंदस्मितं पृच्छति देवेशी निवासेश्रीमद्वनं दृश्यते इति तच्छे  
 षंपपाठ ॥ तदा कर्णसखे ॥ स्त्रीरत्नमास्तेपुरः ॥ १ ॥ इति नकथितं भवता ॥ तधुना किं श्रीमद्वने नदीमज्जीवनेन वा कृत्यमिति



कथयन्नेव वाप्यनिरुद्धनयनयुगलः ॥ ललाटाहितदक्षिणपाणितलः ॥ मूर्धितद्वसहिनिपपात ॥ अथमरा लको विज्ञातये  
 तोविकारबीजः ॥ अहो कथमेतां दशां प्रापितः कयाचन वातिधीरप्रकृतिरपि देवः ॥ तस्त्रीरानंकुतोवानभवेत् ॥ अपिनाम  
 सानिगलये स्वतातंतुजातेनाश्रमुद्वहर्भवधीयादपिपटञ्चरेण पृषदध्वं ॥ धन्यास्वभुभगवतः कुसुमधन्वनः प्रभाचपरि  
 षाटी ॥ यद्वलाजनादपिषरिभवमनुभवंति पुरुषपुंडरीकाः तदधनाभया किंकृतेन भवितव्यं ॥ सर्वथा प्रज्ञाविष्कर एवा  
 स्मिसंवृतः अतएवमृगयापरावृत्तो न्यद्वस्ति ते देवस्तत्कथमाश्वासयामि ॥ यदितर्मेतमेवानुसरामितर्हि स्वभाचतो व्य  
 सनिनः मत्प्रोत्साहनं ज्वरितस्वैजलसे कवद्विषमां दशां प्रापयेत् ॥ वरुचलाभेलाभेतुभयलोकभाषता ॥ यदिवा निषेधयामि  
 तर्हिसद्यएवप्रणयप्रसरभंगः सर्वथानमोस्तथात्रे ॥ येनायं निर्मितः स्नेहपाशः ॥ येन बद्धः पुमान्नेशस्वगात्राणां चालनेपि  
 सक्तमिदं केनचित् ॥ दीपे वातैले वापततिपतंगो विनश्यति क्षिप्रं ॥ अतएव भणामि सखि स्नेहो वद्वैर्न किंचिदप्यनः ॥ १ ॥ इ  
 ति भवतु तावदेन मन्यतो नयामीति संचिन्त्याह ॥ देवधीरप्रकृते ॥ इतः किंचिदविदूरत एव सवर्णमुरगरीतामनुसृत्य स्मर



२७ शरजर्जरितमानसमाश्वासयतु देवः ॥ यतः ॥ उक्त्वा केसरावलिबिलसत्कमलालिपुंउरीककुलं ॥ आस्यञ्चक्रकदंबतद्वन  
 युगलं नकस्वमोदाय ॥ १॥ इति तदनुश्रीनिवासोपि ॥ वयस्परमरालकसार्यतनसमयदलदिदीवरदासकोमलेनतकटाक्षेण  
 विद्धस्वममरुदये व्रीडासज्जनतागांभीर्यैर्यमत्वकिंचिदपि वामहता व्यंजकं नतिष्ठति ॥ तस्मिन्पिसूक्तमसूक्तं वामाक  
 थय ॥ नप्रपुरस्मिन्नसइतिकथयन्साभ्यसूयइयत्तुष्ठीबभूव ॥ तदामरालककोषि ॥ अयेवराकेणानेनमदनपिशचेनवि  
 रहस्यथागिरिशिवरक्तलीमारोपितो देवः ॥ तथाहि ॥ नबध्नातिरतिंतल्येशिल्येचनसुरययंति वीणाः ॥ प्राणाश्चनस्पृह  
 यतिराज्यायभोज्यायच ॥ १॥ अपिच ॥ अंगीकरोतिवाधिर्यंनमाधर्यं ॥ संकुचितावाकूनशुक ॥ विस्मृतंचातुर्यंनकातर्यं ॥ ग  
 तास्फुर्तिर्नचार्तिः ॥ वर्द्धितं व्यसनं नहसनं क्षीणारुक् न मनोरुक् ॥ उच्यन्तिवाधानक्षुधा ॥ तदत्रदेवमेवशरणंमममंदभा  
 ग्यस्य ॥ सत्यमाहभगवान्पुरमथनः ॥ गिरिं नतरंगचलदंबुजकोशनिर्घस्त्रिंजलकगंधभरवासितवातपोताः ॥ कंदर्पबाण २७  
 गणभिन्नरुदः क्षतेमक्षोरस्वरीतिमधनाकलयंतिहंतेति ॥ १॥ यतः ॥ पुंड्रेक्षुचापवरसंगतभृंगमौघनिर्घस्त्रिंजलकगंधभरवासितवातपोताः ॥ कंदर्पबाण

तपुष्पवाणं॥ कामस्वसो थसहतेपरिरंभलग्नकांताकुचाग्रहरिचंदनकंकटोयः॥ अस्त्ये तदेवंमदनइवमांमध्याद्रुसमयोति  
 तरांवाधते॥ प्रायेणतृषितोकोविस्लिलं पातुमिच्छति॥ अन्यथापुष्करस्थानं प्राप्नुयादयमाकुतः॥ १॥ तरिहात्री॥ निर्यन्मरंद  
 धारामिलदृलिपटलीगीतमाद्यत्कुरंगंआयामायाभ्रनृत्यद्विभिकुलमसकृत्कोकिलात्पद्मं॥ वेत्तन्मस्त्रीप्रसूनप्रसुम  
 रललितामोदसंवासिताशंनीउक्तीउद्दिजातिप्रसवभरनतंतंरसार्लभजामि॥ १॥ इतिसंश्रित्य॥ इतस्ततःसंचारितचक्षुः  
 कामपिचनोद्देक्षोसंचरंतीवाल्लोललोलंवांगनामालोक्य॥ पुत्रांगगंतुलचुंबनलोलचेतोयन्निर्जहासितितरांकनकाभिला  
 षं॥ श्यामेभ्रमरंराजिमनोहरेत्समान्चंद्रतारमवनौजयजीवकग्धे॥ १॥ इति यावद्दतितावदेवयदृष्ट्याकयाचनवनितयाते  
 नैवमार्गेणक्वापिगर्हत्यासमाकर्ण्यआभुग्नकंठं॥ कोयमिहधन्योमामादिषावर्ज्यतिपृष्ठामितारदित्युपसर्पभद्रमुखकोभ  
 वाभ्रहानुभावइतिज्ञातुमिधामीतितयासादरकृतांजलिपुटयोक्तः॥ साश्चर्यं॥ चपलाक्षिअस्वाम्नतरोरावालाभरणीभ  
 वक्षणं॥ भ्रांतासिअहमपिकश्चित्थांथः॥ कासित्वं॥ कयासि॥ किंतेपाणो॥ इतितामभिधायतयापितक्वालरूदपरिचर्य

३५

२८

सा तथा स्थितिजत्वं स्या ॥ छाया न्यग्रोधसा लेपरिमलकहरीचंदने किंशुकेसस्योष्पीशोभाफलश्रीरपि स्वकुंदली वृक्षवादीषु ल  
 भ्या ॥ किंतैरेके कर्षपत्परिकलनचणेः सर्वसंपत्समृद्धक्षोणीमंदारचूतद्रुमतवुगरिमामद्रिरामप्यभूमिः ॥ १ ॥ इति रसाल  
 दुमस्तवनयांजादास्मानंक्तवत्यासह तत्रैवक्षणमतिष्ठत् ॥ इतो देवोपि ॥ अहो किमिति वक्तव्यं ॥ यदियं कल्याणीमप्रेमभ  
 रंजा नातीति त्रिभुवनचातुर्यनिधानरुणानदोषारोपः ॥ ज्ञात्वापितूष्मीतिष्ठतीति न तादृशो जीवः ॥ ज्ञात्वा ज्ञात्वा वा किमि  
 ति प्रकृतविरुद्धात्पः ॥ अद्यश्वोवासफलोभवे न्नोरथ इति तावन्निःसरंति प्राणाः कंदर्पहतकस्य तदेव स्पष्टं न नि  
 वेदितमित्यधीरतात्ताघवं ॥ कस्मैचिन्निवेद्यस्करवी भवामीति चरणलज्जकंठकचालनरीतिः ॥ अलमेतदनुसारेणैव  
 रसिकता ॥ देवमेव चरणमिति साधारणसरणिः ॥ संप्रयत्नेन भवितव्यमिति पिष्टपेषणविधिः ॥ मदनदीनेव शिक्षा  
 यामीत्यकांउतांउचविधिः ॥ सुतद्रुभयत्राणिसममिति चातुर्याभीसः ॥ देहस्य जामीत्युबुधचरणानुचरणप्रसंगः ॥  
 ॥ किंच ॥ निद्रानयाति नयनं व्याधत्रस्तामृगीचकांतारं ॥ अचला नश्चित्तवृत्तिर्नैकानुत्तरेव वायुना जलधो ॥ १ ॥ रागस्तीव्रं

२८



प्रसरतिस्क गुणोगुणिनां यथा लोके ॥ आ वेगः शीघ्रतरः प्रतिभाक्रमवत्कवीद्राणां ॥ १॥ इत्यात्मन्येव आलोचयन्मदनं  
 वेदनातिस्कृतेतरवेदनः मनःकस्य तांतां कांतां स्वसमीपमागतामिवाकलयन् प्रसारितबाहुयुगलः आसिं गितुमिच्छ  
 न्तत्रकिमप्यदृष्ट्वाभयेवं चितोस्मि मदनहतकेन योवनेन देवेन वा येन वा केन वा अथवास्मत्तरे वा पराधः यथामेयं बुनि  
 तेति ज्ञापितं ॥ तथा हि ॥ ईषड् सतरंगिता धरपुटो नीलान्निषेधाक्षरश्रेणीः सूचितरागसागरमिलस्त्रज्जानदीप्रक्रमां ॥ क्रो  
 उतां परिधाय च वितुशुपक्रांतेथकांतामणिमप्यानंदयुते विधातमकरोत्सूचि ल्मृतिः प्रामरी ॥ १॥ इति चिंतयन् स्थितः ॥  
 तिष्ठत्येतत् ॥ इतः सापि स्वयतां तं वक्तुमारभत ॥ ज्ञातएव किल नस्तमितामितमति समस्त लोकस्तेन सभास्ताररा  
 स्तत निरियलवस्तपिस्तारस्तार इव तरुहरिणकुलोत्तर ॥ उत्तर इव गुरुगांगेयकर्णभूषणहारिनरोपचितवतिर्तिसंख्यः  
 ॥ संख्या वा निसुरसभावमतिदक्षः ॥ दक्षिणेष्वक्षीणाक्षिसंमदहायीद्रविडो नाम देवाः ॥ यत्र च ॥ निरंतराक्षसंमत्तानं  
 दितजगतां ॥ गवां ब्राह्मणानां च परिपालनेनामृतजीवनानां देवानां हि जानां चाशिषागोत्रानंदकोरप्युगदः ॥ सुखे

न जीवति लोकः ॥ तथा हि ॥ तिमिरवाधा कृष्णक्षे ॥ पुंडरीको मत्तिः सरसि ॥ पांडुकथा श्रवणं महाभारते ॥ रोहिणीसंबंध  
 २५ श्रंद्रमसः ॥ कुसुमयतनमाचालेषु ॥ उच्छवाकप्रसरो ग्रीष्मे ॥ क्षयसर्वसरेषु ॥ किंबहुना ॥ मणिः सरुक् नदीवर्गः सदा  
 बुद्बुलगद्दः ॥ सामयश्रीरथाभाति दैत्यदानवमंडले ॥ ३ ॥ यत्र च मालिन्यानि ताः आरामाः ॥ रामाः ॥ राजदूषिणः कोकाः  
 न लोकाः ॥ किंच ॥ निषादादिजातिभेदुत्पत्तयुक्ताः ॥ चरणप्रहारभेदिता अशोका इव वीरलोकाः ॥ तत्तादृशं स्वोपचर्ततस्पम  
 ध्ये ॥ अस्ति पुरंदरपुरः सरनिलिंपजनतास्तत्संपदप्रपंचमणिमंचायमाननाकलोकप्रतिबिंबायितशोभाभवनंचनमि  
 वकमलावासस्थानं ॥ आरुह्य सर्वसंपदां ॥ पद्मवन्निशांतरमणीयं ॥ लसत्सु राजन्यमपि अदृष्टसु राजन्यं नारायण  
 पुरं नाम नगरं ॥ यत्र च सूर्यसोमसंततिपठिताः वारा इव वीराः ॥ वातगतिबंधवः कुरंगा इव तुरंगाः ॥ श्रीनिवासयो  
 ग्यानिव नानीव भवुनामि ॥ किंचातिप्रपंचेन ॥ प्रजारंजनं वीक्ष्य राज्ञोस्पदेशे पुरीयन्नगानां किलात्रागलेति न चित्रं पि २७  
 याभोगिनां सायतस्तदुजंगाः पुराणप्रसिद्धाः बभूवुः ॥ तत्र च अस्ति प्रशस्तप्रतापज्वालवली कवलितमिखिल



हितजन्यनिर्जितसोजन्यचर्जितराजन्यवनिताजननयननीलनीरजमालाविश्वंखलगतदश्रुधारानदीमातृकाया  
मानभुवनश्मदितयशःप्रसरःसरइवसुनायकगुणमणिः॥मणिरिवसन्मालामध्यस्थितः॥राजालसत्याकाश  
राजोनाम॥यश्चयुधिष्ठिरइवानंतविजयघोषमुखरितदिङ्मुखः॥अर्जनइवदेवदत्तसंपत्तिररुतसुरासरःज  
रासंधइवभीमकङ्कविशारदः॥यस्मिन्क्षतिक्षिति॥द्वंद्वंयुग्ममेव॥विग्रहोदेहएव॥कलिकर्कमेव॥किंपल्लवेन  
प्रलंबताहलिद्वेषिण्यकरेपिसरेषिच॥पयोधरयुगेनैवरमणीनांकदाचन॥३॥शंकरःपुरुषेषुग्रःस्त्रीषुचंडीनगा  
त्मजा॥कुमारेषुमहासेनस्तारकानंदघातुकः॥३॥सहिराजहसर्मंडलघनाश्रयःस्पर्शनोद्भवनिदानं॥कल्या  
णशङ्खगुणयुक् राजाकाशाभिधोजयति॥३॥अथंकदाचिद्वियन्तपालःएकभार्यासक्तोपिप्रजारहितः॥नतन  
यापेक्ष्यपितनयापेक्षी॥मदनमूर्तिमिवकमलोदराज्जातांकांचनकन्यकामलभत॥ततश्चगतेषुकेषुचिद्विचसे  
षु॥भृगंगियंजनयेयनुदिनमवनीपतेर्मुदेभवति॥इतिसर्षेवकुमारंप्रासःततदाधरादेवी॥३॥चित्रमिदंश-

३० गु ॥ तोषयामास नृपतिं तत्कलत्रधराद्वयं ॥ तत्रैकागोत्रमासाद्य महिषीभूयचापरा ॥ १ ॥ अस्वेतदेवतपिः भूयसीवेलासंजा  
ता ॥ तस्मै सैष तः कथयामि कथनीयत्रोषं ॥ अन्यदा तु ॥ राजपत्नी धरादेवी प्रथमोच्छसितकुसुमकुलिकयेव मन्वीलतांश  
रक्तालकलयेवराकानि शान्तिं लिपतरंगिण्येव हरचंद्ररेखां ॥ नवनवोन्मेषशालिबुधेव क्वयिकृतिं ॥ विनयसंपदेव विद्यां ॥  
अभिनवयौवनोद्गत्या राजमानां ॥ तनयाविलोक्य ॥ इयं किल विवाहयोग्या जाता ॥ अस्यामानसकासारमिव तु छीकृतसक  
लसरोजातं ॥ गणिकासमूहमिव रक्ताशोकनवपत्रवोत्ससितं ॥ अनिरुद्धमिव चित्रलेखा लंकृतं ॥ पाणिं गहीतुकः पुमान्  
कृतककृतराशिवर्तत इति न जाने ॥ न केवलं मनुष्येषु किंतु देवेषु पि ॥ यतः ॥ इंद्रो भूभृज्जातानासः ॥ सूर्यस्तहंसः ॥ चंद्र  
स्वैकहस्तश्रवणः ॥ इत्यालोच्य ॥ उतुंगसो धगतमणिमं चिकाया मुपविष्टं ॥ प्रसन्नचंद्रमंडलं ॥ अवेक्ष्य ॥ दिष्टेन दत्तासाशो  
भाचंद्रं प्राप्य लसत्यलं ॥ इत्युक्त्वा किंचिद्भ्रसंतं आकाशभूपमासाद्य प्राप्तावसराभणदेवी ॥ पित्रादनायथा कन्याप्राप्येव सट ३०  
शंपतिमिति ॥ ततश्च देवोपि किंचिन्नरलितमस्तकं प्राह ॥ देविसत्यमेतत् ॥ मद्यापि ज्ञातं पुरैव ॥ किंतु सरस्वत्या इव प्रवा



लकरायाः स्तचुर्नदिन्याः सदृशो वरः कइति चिंतयन्नपिन निश्चयं प्राप्नोमि देवेषु किंपुनर्मनुष्येषु ॥ यतः ॥ शेषः पूषा  
चसदारदः ॥ इन्द्रश्चसमुद्रश्चतीरस्वार्नदः ॥ अख्ये तत्तरणि ॥ स्वज्ञात्रोरपिकन्यामाभूत्पश्यपश्य ॥ सुग्धोभूतेज्ञभूतेशशिरो  
मण्योस्तकोवरः ॥ श्लाघ्योदक्षस्पधिकून्याताततांदुःखजीविनइति ॥ अथस्वामर्तणदितमाकर्ण्यहं होकिमुच्यते ॥ दक्षः पु  
ण्यवतांश्रेष्ठोनीचेत्तस्यकथंभवेत् ॥ एकीराजाद्वितीयस्तजामाता राजशेखरः ॥ १ ॥ किंच ॥ दत्वापांचालिकामात्रं नरमा  
त्रायपार्षतः ॥ धर्मगुणंचविजयमिपिकिंनपभाग्यतः ॥ १ ॥ अतः सप्रयत्नेनपुरुषेणभाव्यं देवं तस्सहकारिभरतीति  
प्रज्ञायतांवाद् ॥ अतः परं आर्यपुत्रः प्रमाणमित्यक्त्वाजोषमासीत् ॥ विरतवचनार्या तस्यां देव्यां स्वयंवरमहोत्सवस्य  
राज्ञायतमानेन सर्वेपिभूतलभाजो राजपुत्राः आकारिता आजगुः ॥ तत्र केचन शेषा इव लसन्मणिमाला लंकृताः कुं  
उलिनो वारुणी प्रमदाः ॥ कुंचुकिनोरसातलं भूषयंतोभूभृतः ॥ केचन ॥ कैलासपतय इव सार्याः वृषप्रियाः सकुमाराः  
अहीनमालाभरणाः राजशेखराः ॥ केचन ॥ तुहिनगिरय इव व ॥ अचलसंबंधयोग्याः ॥ रूपेणमेनकामपिमोहयंतः



अनेकविश्वरश्रीविराजिताः ॥ लसत्कटकाः ॥ सपक्षनंदनाः धराभृच्चक्रवर्तिनश्च ॥ केचित् ॥ दिग्गजाश्च ॥ भद्रासनशो  
 ३१ भावहाः ॥ शृंगारसंदराः ॥ सार्वभौमाधिकसंपदश्च ॥ अथतान् राजपुत्रान् देवस्तां सभामनयत् ॥ याखु ॥ महाराजेरि  
 वप्रकृतिद्दयज्ञैः ॥ दुष्पुत्रैरिव गोत्रामथैः ॥ लौतुपैरिव तीव्रकरणैः ॥ अनस्यश्चित्ते वर्गैः ॥ सर्गविस्मापितविश्वकर्ममा  
 नसैः निर्मिता ॥ तस्यांकिल ॥ संवर्त्तकालकलायां भिव ॥ अंबरमणिगणभूषितायां ॥ वरुणभार्यायामिव ॥ अनंतरं ललायो  
 द्वासितपुत्रिकादृशनिर्हर्षितजननिजायां मयूरैरिव भास्करचंद्रकांतैः ॥ गरुडैरिव गिलस्यतंगमणिभिः ॥ कृषिभिरि  
 वसनीलेः ॥ प्रभातकालैरिव पद्मरागोज्वलैः ॥ इंद्रैरिव सवज्जैः ॥ वसंतवृक्षैरिव सप्रवालैः ॥ मणिजालकैः ॥ अलंकृता  
 स्वयं यो योगिष्विचरांतेषु ॥ दामवेष्टिव हिरण्यराजितेषु ॥ वनसंनिवेशीष्विव बहुलताम्रेषु ॥ क्षुद्रग्रामेष्विव दुर्वर्णप्रचुरेषु ॥  
 शरन्निशाकाशेष्विव चंद्रताराभिरामेषु ॥ दुषदराजेष्विव अनेकवरपादसमर्पितपांचालिकेषु आसनेषु उपविष्टे राज ३३  
 पुत्रकदंबे ॥ नटनरितशालभंजिकापुंजेषु ॥ तद्दर्शनाश्चर्यनिश्चलजनेषु च ॥ विभाविते जउचेत न विपयसि ॥ चउ-



नक्रियानुभीयमाने ॥ आगारचित्रप्रतिमाचामरग्राहिवनिताजनताविवेके ॥ द्विवक्षुपसंकेतद्वयसारमूकीभव  
सभाजने ॥ सभाजने ॥ तत्रतत्रपर्यटतितांबूलकुसुमचंद्रमण्डवासादिमंगलद्रव्यदायिजने ॥ राजासयाआकारिता  
भर्तृहारिकाशचीचुनिर्जरनारीकंदंबपरिवृता ॥ मुग्धमरुधनेषथा ॥ रंगधरासार्तुंगकुचश्रीः ॥ आपचमूर्खभूपतिपं  
क्तिं ॥ १ ॥ ततस्ततांचंपकवल्लीनामसखीप्राह ॥ भर्तृहारिके ॥ पश्य ॥ एतेराजपुत्राः स्वयिस्वसक्तचेतसः ॥ तैदेतैष्वन्य  
तममंगीकुरु ॥ कथयाभ्येतेषां नामरूपक्रियागुणान् ॥ तथाहि ॥ एषकिलानेककांडचक्रकीर्तिसंपन्नोभमानबाहि  
नीभरमज्जितविपक्षभ्रुक्कंदंबः ॥ महासत्त्वप्रचाररमणीयः ॥ दृष्टितानेकनिकटकांतारागोज्ज्वलमानोक्कलिको  
यमगाधद्रुदयः ॥ सिंधुराजोराजनंदनः ॥ एषकिलसर्वतोमुखानिरुद्धसंचारसार्थकितानिमिषचूडामणिविभवोनि  
जविलासस्तौकितासरोगणमहितमहितउपतरणिवंशावलंबिजनाकलितरसानुभवः राघवसदृशः मस्वरा  
जः कंदर्पकेतुर्नाम ॥ २ ॥ एषकिलअनेकभूमिकग्रहणविधानरूपविधिधिक्षावलजागरुकपरिगारपरिवृतः



नृस्यत्रमहाधिकरणस्त्वनभूषायमाणः ॥ लसदंगहारः ॥ रागशाली ॥ आनर्तदेशाधिपतिः ॥ कंलकंठो नाम इति ॥ ३ ॥ शो  
३२ र्यशालिनितदप्रियसरव्या वर्णिते सदसिराजकदंबे ॥ स्तोत्रपाठरसिकापरंमोमागधान्प्रसक्तताबहुमेने ॥ ३५ ॥ तदनु  
तेषां हर्षेण सह ॥ आकृष्यदृष्टिर्अंतःपुरंगतायां भर्तृदारिकार्या ॥ प्रतिकलज्जंभमाषयोचनभरलोचनलोभनीयाव  
स्त्रायां ॥ महादौपरिजने ॥ कर्तव्यमूढे ॥ देवे आकाशाभूषेपिर्चिता व्याकुलचेतसि ॥ यथागतं गतवृत्तिमिलितराजवर्गे  
॥ अतिर्क्रांते कस्मिंश्चिच्छ्रुत्वा ले ॥ कदाचित् ॥ परिचादिन्याविपंच्या ॥ अपरिचादिन्याचर्ययाच ॥ १ ॥ चलक्षेण कांतिक  
लापेन ॥ नवलक्षेण गुणवृदेन कक्तः ॥ २ ॥ कोपिमनुरागत्य राजा पूजितः कंचनयुवानं अवर्णयत् ॥ पश्चात्ता  
तं ॥ समुनिर्नरिद इति ॥ परं सराजपुत्रः कइतिनजा मे ॥ तस्मिन्मुनौ यथाभिमतं याते ॥ भर्तृदारिकातु ॥ सकुत  
स्वारसर्वस्येतद्वर्णितराजकुमारे ॥ अनुरक्तदृष्ट्या आसीत् ॥ अन्यरा ॥ वसंतकाले उपचित्तमनोभवविकृतिः ॥ ए ३२  
कन्वस्तिष्ठतिमसहमाना ॥ श्रवणमात्रगोचरे ॥ संकल्पनिर्मितदृशानसकस्वदे ॥ तस्मिन्प्राणप्रिये ॥ कृतातिप्रणया ॥



धिरहविनोदनायस्तवर्णमुखरीतीरंडपससर्पसर्पवेणी॥तत्रकंचनमृगयासक्तंकिरातराजमपश्यत्॥शृणुसखे-  
अद्भुतंवृत्तमेतत्॥सकिरातराजःसएवराजपुत्रः॥यस्तुनारदोक्तगुणकर्मरूपकलापःसोपिचतां॥अथैतन्मिथु  
नंअत्ररूपंयद्येतन्मेळपेद्दिधातातर्हिस्फलस्तस्यमनोहरणरूपनिर्माणप्रयासः॥इतिमंदमंदंजल्यति सरवीज  
ने॥कालातिपातभियाप्रथमंचलितायांभर्तृदारिकायां॥सोपिकिरातभृभृत्क्षणंतत्रैवलतामंडपेस्त्रिचास्वामिम  
तदेशभगमत्॥ततःप्रभृति॥गजेद्र्गंडमंडलंगलन्मदास्वार्साधरीसहितमिलिंदांगनेवननीरजातस्पहा॥३॥  
देवेन्द्रचित्तवृत्तिरिवनभोजनसंजातप्रीतिः॥२॥कुक्कवियाग्विलासइवमृदुलांशय्यांनागीकराति॥३॥दुष्टशूर्प  
श्रुतिरिवालिसंजलशदान्सहते॥४॥एवंस्त्रिते॥मंदेमारुतजातविक्रमभरेचक्रेचशोकाकुलेनिवर्तिसुमनो  
गणो॥मिथिलसख्यद्वापलाद्दिब्रजे॥मित्रे॥स्मिन्कुम्भदेदि।कीमुखचयेरामायणप्रक्रियांसम्पदशयतीवमित्र  
शशुभेतारापतिःकेवलं॥३६॥ततश्च॥गगनगंगापुंडरीकगलन्मार्दधासार्इवहगिह्योधानविहरदेश



३३  
तृणगंडमंडलकषणकृतहरिचंदनतरुचूर्णद्वयमिश्रीभवन्तारदेतृणीकृतपारदे ॥ जगद्बलीकरणविशारदे ॥ निरिदित  
स्त्रीरे ॥ आसितजारे ॥ शुभ्रीकृतनिखिल--तारे ॥ सचकितपरकीयाभिसारे ॥ संधितकुपितयनितासंसारै ॥ विरहिजनदू  
रे ॥ कृतसकलजीवलोका नंदविस्तारे ॥ स्तोत्रितचकोरकक्षुधि ॥ चक्रवाककामकेलीरुधि ॥ वर्धितस्वाधीनपतिकाकाम  
युधि ॥ कुम्भदभिदि ॥ घर्मनुदि ॥ उन्मिद्रशंवरशिरश्छिदि ॥ पथिकद्गुधि ॥ वर्द्धितरोगेविकचाधिकचभावातुमीयमानेदीवर  
पुंडरीकविभागे ॥ पंचमस्वरविज्ञातपिकविवैक ॥ पारावारानंदपरिपाके ॥ चुलकिततमसि ॥ चालितयुवमनसि ॥ स्फूर्  
ज्जंद्रमसि ॥ प्रवृद्धकोकिलागीते ॥ वज्रीभवन्मदवाते ॥ मुकुलितवारिजाते ॥ संभोगशृंगारानुकूलकरपारिजाते  
॥ जातेविमलविमलचंद्रिकाप्रसारै ॥ उदितभूयिष्ठं ॥ पूरितसंकक्तयुवजनताभीष्टं ॥ भूषितपुरुहूतकाष्ठं ॥ संध्यास  
मयतापसलोकविस्मृतस्पष्टिकमणिमालाभ्रमदपरिमललोभनिश्चलनीराचनीलीनचंचरीककुलालंकृतसुव ३३  
एकस्वरीकेरवं ॥ द्रवीभवन्निजशिलाजालदुर्लभकुल्यारचनाविनिघ्निततनवाभिसारिकामनोरथपरंपरारंभं ॥



अथ चन्द्रमाकंदतरुशिखरगतकोकांगनापलदश्रुविंदुसंदोहाकालवर्षागिमभ्रमतीषितपोतचातकचक्रवालं॥चंद्र  
 मालोक्य॥गोभिर्परिष्कृतंभातिसश्रीकंचालमंडलं॥इतिमदुक्तिमाकण्यकिंचिदसंख्याः॥नौचनत्रकुतभित्तेसारंगः  
 प्रणयाकुलः॥३७॥इतिवर्दस्याश्वपकवल्याःचचनंअनाकर्ण्येव॥विरहभारकशांगीमाप्रत्यवादीनृषकता॥हला  
 पश्य॥चंद्रोपंभ्रमसंगतेनविधिनाविहोःपदेरुडापितःपूर्णत्वंगमितःसकलक्षणइणिरुष्यास्यापिसंयोजितः॥च  
 काह्लादकरत्वमेतिकमलानर्दविधनेथवास्नेहंवाकिससौत्यजत्यविमधोःपीतांशुकौवाभवेत्॥३८॥इति॥अ  
 थक्षणामेवध्यात्यापाश्वस्त्रितायामदनकलिकायाःपाणिनापाणिमबलव्यसस्त्रिमदनकलिके॥चंद्रोयंपग्निनीद्वे  
 षीपुंडरीकविरोधकत्॥तस्वराकापतिर्चचराजत्वंचेतिविस्मयः॥३९॥इतिसत्त्वपंत्येवलीलाकमलदीर्घिकात  
 र्दंडपाजगाम॥तत्र॥तिश्रीकाणिकमलानिआलोच्य॥कोपतरलिताक्षीश्रुकुटीमाबध्यचंद्रमाह॥धात्रांतधिया ता  
 र्चितंस्वरगजाधीशेनहस्तेधृतंक्षेत्रेषुप्रथितंप्रियव्रतंकृजातेनसंरक्षितं॥शुभ्रांशोजगतांसुजीवनमयेनिंदय



येतादृशं हं हो पुष्करमाश्रयंति जमपिज्ञातोस्तिजाः मो भवान् ॥ ४० ॥ तदस्तु किमस्माकं जगच्चिंतया ॥ हं हो कला निधि  
 ३४ रयंबुधनं दनोर्यं सर्वज्ञमोलिमणिरित्यवदंसदैव ॥ दोषाकरो यमिति कस्य पुरोमयोक्तं मत्पीडनेन हि निदानमिहास्ति  
 किंचित् ॥ ४१ ॥ अथ चाकिंप्रार्थनया ॥ जीववधुग्रहणकला प्रवीणता तैत्रिलोकविदितैव ॥ सर्पीड्य मामपिवधु जीवग्र  
 हणप्रवीणतां याहि ॥ ४२ ॥ इति मदनकलिकायां ॥ अहो आश्चर्यं ॥ यदि यमविज्ञातरतिस्त्वापितस्वपूतो दर्शनादेवै  
 वंताम्यति ॥ निंदति च चंद्रं ॥ भवत्येवं ॥ भणामितावत् ॥ इत्या लोच्याह ॥ भर्तृदारिके ॥ दिवा सूर्यकृतस्वपरिग्रहकुमु  
 दिनी पीडनासहिष्णुतयानिश्चितस्परिग्रहकमलिनी वाधते ॥ त्वद्वधनपिकारणमस्ति ॥ तदपिशृणु ॥ अर्द्धश्रवण  
 एव तव मास्तु कौपः ॥ तथाहि ॥ तव कमलसदृशं नेत्रं इयं ॥ अस्त्रसदृशं करं ॥ जलज रुद्यः कंठः ॥ तामरसमनो ज्ञो  
 वर्णः सारसानुकारिजघनं ॥ पुष्करयंधुर्मध्यदेशः ॥ पुंडरीकसमानं गमनं ॥ पप्रौक्ष्वासितं सौंदर्यं ॥ किंबहुना ॥ प ३४  
 द्विन्येव भवती रबु ॥ अतो ब्रवीम्ययं न विषमवती ॥ किंतु समवती ॥ कोत्तदोषः सुधाकरस्येति ॥ एवं कथयेत्यां प्रि



यसंख्यांशून्यहृदयंविहस्पतामेवलक्षीकृत्यप्राह ॥ भर्तृदारिका ॥ सरिवमदनकलिकेपूज्यमानमभिहितं च पायस्समवती  
चंद्रइति ॥ यतः ॥ कशानुभावंक्षीणोपिपूर्णेपिचनमुंचति ॥ अतः सरिवत्तयाचंद्रः समवतीतिगीयते ॥ ४३ ॥ सरिवइद  
मेकंविस्मर्तुंत्वयायेनमहत्पुपयोगस्तवेतिस्मार्यते ॥ मधमाधवयौस्तुत्यः श्रीपुत्र-पुष्पसायकः ॥ समवतीकृतः सोपिन  
भवेत्त्रिरजानने ॥ ४५ ॥ सरिवज्ञातमिदानी ॥ यश्चंद्रादयः सर्वेष्वेकमत्येनचलंति ॥ इतिनक्षत्रमेव ॥ यत्सर्वेष्विशानिस्वभावा  
एव ॥ तथाहि ॥ अयानंदनश्चंद्रः वाकर्मदः ॥ वसंतस्तजातितः कालः ॥ मदनस्तगुणतः कालः ॥ कोकिलागणस्तवर्ण  
तः कालः ॥ अस्तवेत्परमिदमेकमेवविस्मयकरंचेतसः ॥ यत्सममंदगुणापितेष्वेवमिलितैतितत्तुष्टोयंजनोधन्यश्चे  
ति ॥ तदनंतरं ॥ अस्मच्चंपकवस्त्रीमाकोषायभर्तृदारिकां ॥ हूनेयंदुरात्मनाकुसुमधन्वनासुधाकरणच ॥ तदलमेतादृशच  
चनौपन्यासेनेति ॥ मदनकलिकांनिर्भस्पाचंद्राजपुत्रीभर्तृदारिकेकिमितिषीदसि ॥ एतेषामुपद्रवापनोदायअस्ति  
कश्चिस्तलभएवोपायः ॥ तच्छृणुकदाचिहूनरमायाः प्रथमर्तुस्सवसमये ॥ कस्मिंश्चित्ततामंडपेमिलिताः सर्वेसमा



सरः ॥ तदा त्वग्रपूजाहः क इति प्राप्ता या विचि कि स्तायां ॥ कलावत्तया स्वयं चंद्रः ॥ मरुकु लविश्वमान्य इति वसंत वायु रखा  
 स्नानं बहु मेने ॥ तदानुतयोर्विवा दमाकर्ण्य ॥ भूपे स्वयं ऐवमदने एकः कलकी द्विती योमदः ॥ कृष्णोयं कलकंठः प्रथमं पू  
 जनीय इति वदति सत्यमाज्ञापयति महाराजः ॥ यत्पुराराजसूय ज एव निर्णयो जातः ॥ अग्रपूजाहः कृष्ण इति वसंते नभ  
 णितं ॥ चंचरी केरनुमोदितं ॥ अशोके नागी कृतं ॥ रसालेन श्लाघितं ॥ ततः प्रभृति चंद्रदयः परस्परं साभ्यसूया इव तिष्ठ  
 ति ॥ इति श्रुतं मया तद्दृष्टे दोषा ये नैव दे वा ज्ञातस्तेषामंतः कलहो दृदी करणी य इति तच्छ्रुत्वा ॥ चमत्कृता स्मरशरदृढ  
 प्रहारवेषमानहृदयापि च सर्वांचलेन नृसिंहपुरीमिव संवद्धनीरां ॥ प्रभातवेला मिया कुलकुलतारां लोचनयुगली मुन्मज्ज ॥  
 साधश्लेषया दधुरीणे साध अरी ण काव्यनिर्माणकलाचतुरे साधुमणितमिति मुहुर्महरभिर्नदनीयां अभिनंद्य ॥ हृत्कालमेव च  
 संतारी नृमद्वन्द्वने नैवं कथयेत्याह ॥ तथा हि ॥ चंद्रः कांतो पिरो हिष्या वृषभौ न नगौ भवात् ॥ वसंतरे स्वरभिरप्यथ किंतन ३५  
 तेरतिः ॥ ४५ ॥ मातुलहंतुस्तनयोमदनस्य तस्वमातुलश्चंद्र ॥ माविश्वसहेतुगुणाः कार्येन हि किं भवंति तारे शा ॥ ४६ ॥ कुक्कु



दुर्नेचणोयंपिकनिकरोहिंचपोषयतिवायुः॥तद्वितयाद्रुयकक्तस्वंसोमकिमित्ययेततयोर्मिलसि॥५७॥सर्वलोकजननीति  
विश्रुतामांदहस्यविरतस्वरैःकरैः॥आत्मभूरसिनिवारयाशुर्तमीनकेतनकुम्हृतीस्करव॥५८॥अपसरचंद्रादूरंकथयामि  
हितंसमीरगिलनित्या॥एषभुजंगश्रंद्रोमिथाचेस्युषभोस्तारां॥५९॥इतिउक्त्वाच॥हंजेशृंगारमंजरि॥इतएहीतिमोमाहूय॥म  
त्स्फंदाहितैकवाहु॥इतस्ततोहेमलतवचलंतीप्राह॥दुरुखेदःप्रेमाक्वचिदपिपदार्थेविरचितःसवायलाभूमिःप्रियसखिविधातर्यसु  
मुखे॥इतरुःकामोयंशकलवतिममिति लशोनयांयेतेप्राणाःकथमपिदुराशा निगलिताः॥५९॥अयिशृंगारमंजरि॥एतेमद  
नादयो नगुणसाध्याःकिंतुदंडयाएव॥मदनलक्ष्मीकृत्य॥रेमनोजकुलदीपकरत्वंप्रापितोसिनचिरेणविधाना॥यसितुस्तवजनित्रि  
तयेष्टामाश्रितोसिगुनितावधचेष्टां॥५९॥इत्यथाहमचितर्य॥अयेमदनहतकोषमनितरापीउयतिभर्तृदारिकां॥तद्वलसर्वस्य  
मयंस्तर्धांशुः॥तदनेनोपायेनभर्तृदारिकाकोपयित्वाशिक्षणीयःयथाअयंस्वांप्रकृतिंभजिष्यति॥इतिनिश्चित्यावद॥भर्तृदारिके  
अहकथयामिचंद्रवृत्तार्त॥तथाहि॥एषकिलद्विजराजः॥परिकलितमध्यागमः॥अतनुहताशनेनसदृचक्रंसंताप्यानेक



३६ स्ममनः कदंबसुकृतोपनतस्य तपस्यां नंतरं भाविप्रसादस्य भगवतो भाधवस्य प्रेरणया कलितपरमाप्तौ देन ॥ मंदा नुकूलेन वा  
 युना नुगृहीतः स्वयंश उदयने बरकां वरो बुधनंदनो भृगुकृत्तिका परिग्रहो योगिजनो त्वासको वियोग दूनं जनमे नं स्व करेण संता  
 प्यो परिशंतिपरपुरुषं भजेति ॥ तदत्र किंचित्त विक्षेपनेति ॥ अथ सावेला तीत कोपा ॥ आः दुरात्मा परपुरुषं भजेति उपदिशति किल  
 तफलं सघणवानुभवतु चंद्रहतकः ॥ तत्संबंधान्मदनादयोपि ॥ इत्युक्त्वा विरहाकुलाभ्यां लोचनाभ्यां गलताश्रजलेन क्षणाद्  
 जस्मिमापूर्य ॥ कदंपादीन्कटाक्षीकृत्य ॥ वार्यमाणापिसखी कदंबे नैव माह ॥ तथाहि ॥ यदि जन्मप्रभृति भगवतो नारदोक्तगुण  
 कर्मरूपा स्वकृत्ता संजपे लज्जामंथरतारमा लोकितात्तद्वरयूनो न्यस्मितुरुषेयघृहमननुरक्तात्सफलीभवतु मे सरस्वती  
 ॥ सर्वे यास्य तनुत्वं आशुगचयः पंचस्य मे तु क्षयं समंतः शिशिरं शुकोप अस्ममनो भावच पुष्पाकरः ॥ मां चं यातु मरुत्सुकृतवर  
 ति गच्छतु सर्वं जगन्मादापान्मदनाहमस्मिन्निरतैकस्मिन्नसाधारिणी ॥ ५२ ॥ इत्यभिधाय किंचिदा लोच्य सर्वमपिसखी गणमभण ३६  
 त् ॥ अपिसख्यो यद्येनामापदंतिस्तीर्य जीवामितर्हि वरमेव ॥ अन्यथा यद्यवतरति देवा कृष्णलोचनपथसशबुरकवाततदैवं च



ऋषः ॥ यद्देशसंमयात्तनहितसद्भागहेतुकं किंतु ॥ गुरुजनलज्जामूलकमिति जानन्नमणमं चमयिकरुणा ॥ ५३ ॥ इतिकथयं  
त्येववाष्पाकुललोचनेवयस्याकदंबके ॥ विहायप्रमदचनंप्रमदाजनंचमय्यप्यप्रसादाप्रासादमारुह्यविहायपर्यंकंपर्यंकुस्टापि  
तवामकूपराकरकमलांचितवदनादक्षिणदृक्कोणेन किमपि किमपि पश्यती कतिचि कानरवदिश्वया वाष्पसलिलं दिद्रिद्रिद्रि कि  
रंती क्षणं क्षणं परिचर्यापरायेण पिजने शून्यतरयांचितवृत्त्या वाहुकगुलवेष्टितजातुह्यस्थापितमौलिः क्षणदीनदीनां दृशं पार्श्व  
स्वितसरवीचर्गे धीरंधीरंसंचारयती तस्वै ॥ अत्रांतरे ॥ कथंकथमपि ज्ञातवृत्तांता देवी धराकन्यकाप्रासादं स्वलच्चरणविन्नासं  
आगत्य ॥ किमिदं किमिदमिति प्रप्रच्छ सरवीचर्गं ॥ तदनु ॥ वेद्यैर्जरोयमिति दृष्टि रिति स्मधाप्यपीडाशनेरिति घचोगणकैः प्रयुक्तं  
॥ अत्रांतरे सहचरी गणमापहासः कन्यां च पानुपसती मथसंज्ञायोषि ॥ ५४ ॥ अथ देवी धरा विचिकित्सा तरंगितां तरंगामामपृच्छ  
त् ॥ हंजे किमेतत् ॥ सत्यंकथयेति ॥ तत्रच व्यतिकरे ॥ सानुनयंपृच्छंत्यां देव्यां कृतावहित्यास्वालीपुइहानी किमेषा कथयति वापेति  
रहस्यभंगभियाद्दूनायां भर्तृहारिकायां सजिह्वायंत्रणं माभणज्ञापितास्यस्मत्प्राणैरिति सूचयंत्यां मदनुकलिकायां कथयकथ



३७ याविलंबितमिति उस्वर्षितपूर्वका ये जल्यतिजरद्वात्रीवर्गेऽहमेवमवर्द्धं ॥ देवित्यस्तने ॥ अस्माभिः सहेयं भर्तृदारिकापुष्पापचयाय  
 गतास्वकुवुनवाटिका ॥ तत्रचिन्तजातकुतूहलेनोत्तरलिता ॥ कस्मिंचिकिरातकुलभूषणेभूभतिसंबद्धक्रीडानुरागासीत् ॥ अका  
 लोयमित्यकृतार्थेवयावद्भवन्मायातितावदस्माइयं दशा ॥ तदानीं ॥ देहोमध्यसमद्विः स्मितरुचिंधनेथनासामणिः कैश्यस्यानुक  
 रोस्यमेयचरितानस्मान्चिधनेगुणान् ॥ निःश्वासश्चविजृम्भतेप्रतिकलंवाप्योयथायोवर्नसंतापस्तलयत्यपारविभवंलावण्यवारां  
 निधिं ॥ ५५ ॥ देविप्रथमंतावदस्याः करयुगलेतापमाकलय ॥ यस्मिंस्तामरसभ्रमेणमिलितैर्भृंगैः पतंगायितंसंस्पृष्टैर्मणिबंध  
 कीरनिकरैः संपातिपत्र्यायितं ॥ केलीपुत्रिकयापिदिव्यसमयश्रीरामकान्तायितंलेपार्थकलितैश्चंदनरसैरामोदिधूपायितं ॥ ५६ ॥  
 किंचैनंस्मारंज्वरं कलयलोकविलक्षणं योयं पूर्णचंद्रोदयाभियोगेन वर्द्धते ॥ जैवात्कदर्शनादपिजृम्भते ॥ सेयं भर्तृदारिकास्तोकेन  
 वायुनापिदूनेवभाति ॥ कस्पचिद्दृष्टोषेणापिभवित्त्यं ॥ यश्चास्मन्मंत्राविषयः ॥ अपिच ॥ किमेतदिति विविच्यप्रष्टव्यं ॥ यस्यामव ३७  
 स्थायां वर्तते भर्तृदारिका सार्किंदेव्यानज्ञायते ॥ देव्येतदेवजानामि ॥ इतः परं देवीप्रमाणमिति ॥ ततश्चसास्तुश्मज्ञामहादेवीक्षण



मिव ध्यात्वा दीर्घमुष्णं च निःश्वस्य ॥ किमप्यनुक्त्वा प्रययो ॥ महारातोपि देवी द्वारा कलितवृत्तानैकदेशे मां वाक्क इत एहि शृंगारमंज  
रीत्या हूय ॥ अज्ञापयामास ॥ गच्छतपोवर्त ॥ यत्र भगवानुशना ॥ त्रीं प्रमेवमंत्रं पूतजलमाहरयेत्तापशान्तिर्भवेत्सुखाया इति  
तदाहं अंतर्नियमितस्मिता किं भवति मंत्रजलेन विद्याबलेन वा ॥ सुधैवमाया सयति देवः ॥ भर्तृदारिका मिव मदनः ॥ देवापि  
भ्रांत इव लक्ष्यते ॥ इति स्वगतमालोच्य ॥ प्रकाशं देवस्याज्ञाप्रमाणमित्युक्त्वा ॥ अनुष्ठितराजा देशप्रतिनिवृत्तास्मि ॥ वयस्य उ  
क्तं वक्तव्यं ॥ यदीषुदपि परिचयः सरत्तानां नानांतरं सहते ॥ सखेमरा लकचिन्नामेतत् ॥ स्वांतहि नस्ति मद नो मा नो भगाय  
कल्पते ॥ सोपि सौख्यो न ते हेतूरागस्य विषमा गतिः ॥ ५७ ॥ अस्वेतस्वसुकुती केति न जाने ॥ यस्तु ॥ तादृग्जगज्जयजं  
गममदनवेज्यं त्याः शृंगाररससारसर्वस्वमंजुषायाः हृदया कर्षति ॥ अस्वेतदप्यनुमभ्यस्यथामिसत्तगमना  
य ॥ वेलाभूयसी ज्ञात्वा किं त्वे तदपि ज्ञातुमिच्छामि ॥ कौमुद्यामिति ॥ विस्तरतस्तत्कथयेत्याभाष्य जोषमासीत् ॥ मरा ल  
कोपि ॥ सखि शृणु मदीयवृत्तान्तमिति यावद्दुःखमिच्छति तावदेव श्रीनिवासोपि ॥ नो नीतारतिमंदिरं मणिमयं नो मंच



३८  
मारोपितानोदष्टो धरपत्रवः कुचतटीस्पृष्टानवापाणिना ॥ नक्रोडेपिकृतानवाम्बुदुगिरासंभाषिता कवलं दृष्टाचूतव  
नेकरोति विवर्शचेतः कथं कुर्महे ॥ ५८ ॥ भूयः कातरतामवापद्दृष्टं च रूवं तरं नेक्षते दृष्टिः कं पमुपैति गान्मयते धैर्यं  
निरालंबतां ॥ रागाग्निर्मलयात्रिलैरुपचितः स्मेर्नादशां प्रापयत्यत्रानंगकलंबको रुदिगतः साक्षीनचाव्योजनः  
॥ ५९ ॥ इति वदन्नेव यदृष्टया तस्त्वनमगमत् ॥ यत्र शृंगारमंजरीमरालकश्च ॥ आगत्य च तां दृष्ट्वा दृष्टपूर्वतनसं  
जातप्रत्याशित्तस्तयापिसरभसमुत्थाय सम्पञ्जौलिदेशप्रसारितचेत्कंचलया कथमत्र देवोपीतिसस्मेरमुरवमंजलिं  
बध्वा ॥ यः शूरान्वयसंभवः करगतंचक्रचयस्य प्रजातो केनाभिभवत्त्वमेतिसचमैश्रीवल्लक्ष्मापतिः ॥ कां  
तरतत्र भवान्भवत्त्वितियया तसंतपोभिः पुरासाये मंगलदेवता भवतु ते कामाय सोमानना ॥ ६० ॥ इत्याशिषासवि  
नयमभिनंतैर्देदर्शनश्रित्तर्वाश्र ॥ अहो अपूर्वेयमाशिषां परिपाटी ॥ यदस्मिं लोके तत्र भवानिशा दृश्रवणेन किमप्या ३८  
नंदमेदुरितमिवचेतः प्रायः प्रकृतोपकृत्वा लवाषोयभवेत् ॥ अथवा भ्रांतरेषु विलासः ॥ यदत्र यदृष्टया प्रक



नैषुशद्वेषुस्वानुकूलार्थग्रहणं किमाश्चर्यमेतत् ॥ जगदेवतन्मयं पश्यतः ॥ अथवा तर्कागोचरास्वच्छुन्नियतेर्भगी  
॥ अद्यानामयुते गते सक्तजनीरक्षाचतेन कलोरस्वेतदुर्गुरेशक्तग्रमभवद्गुणं कथंते नहि ॥ अस्वेतद्वद्वानमसे हत  
वानाजोत्तदप्पस्तुवातर्दातात्रपतेवदभहिकथं वस्मीकजन्मावविः ॥ ६१ ॥ किंच ॥ भिन्नं मेलयति प्रसादगलितं ग्रंथा  
तिनीते पुनः प्रत्यावर्तयति क्रमेण स्थितं न व्यंत नोति क्षणात् ॥ दूरस्थं निकटी करोति स घटं चानीय पाणो ददात्याह  
न्नं प्रकटी करोति पुरतो देवं प्रसन्नयदि ॥ ६२ ॥ इति विंचिं त्यच ॥ अपि सखिदि ह्या दृष्टासि ॥ किंकुशलससस्वी कदंबा-  
यायुष्मद्भर्तृदारिकायाः ॥ इत्यानंदवाप्पस्त्तानेधिरहसंतापजनिताश्रुणिकल्पयन्हरितांशुकांचलेन प्रमृज्य ॥ शौणा  
रविंदद्रोहदक्षं नेत्रयुगलं सस्पृहंतामभाषत ॥ सापिल्लज्जामंथरतारं विलोक्य ॥ कुशलमव्याहृतभर्तृदारिकायायस्या  
भवादशश्चितोन्मथनहेतुः ॥ किंचार्थविदितवेद्यः कृतः ॥ देवस्वप्रियसहचरो मरालकइत्यभिधाय ॥ कृततत्कालोचि  
तालापेन तेन चाभिमतप्रयाणागृहीतपारितोषिकां ॥ अयमयं देवप्रयाणप्राणामांजलिरिति ॥ परिवृत्त्यपरिवृत्त्यप



श्यंतीशनैर्जगाम ॥ श्रीनिवासोपिमरालकवचनदृढीकृतधृतिः फणीद्राचलमागत्यबकुलमाळो नारायणपुरंप्रेषयितु  
 मिच्छन् ॥ मधकरवचनरीतिमंजुसत्संविधानांकथमपिनिजकार्यस्यानुकूलोविधाय ॥ कविरिवविधिनारीवेकंदेशः प्रसा  
 दप्रभुरपिवकुलोतांश्रीनिवासोनन्द ॥ ६३ ॥ इतिश्रीश्रीनिवासविलासेतृतीयउच्छ्वासपर्याप्तः ॥ ३ ॥ अथपरेकः श्री  
 निवासाज्ञयानारायणपुरंगच्छंतीबकुलामध्येमार्गमनगलप्रसरयत्रासंभगवर्तब्रह्मरातंनीरीक्ष्यप्रणम्यचयथावृत्तंनि  
 वेदयामास ॥ महर्षेकपोधतविद्युरातविदितमेवभवताभवतापहारकः श्रीनिवासोभुजंगाचलेनिवसतीति ॥ सचकृदा  
 न्चिन्तुगयापरिवृतौमामभणत्अपिवकुलेऽयमपाविपिनभुविप्रसतापत्रसरसोनातिदूरेकाविपिकालापादृष्टास्पृष्टाच  
 मनसायारवलुहीनमहीनमपिकलयतिचेण्या ॥ १ ॥ तनुमतर्जुचोत्त्रासयतिदृष्ट्या ॥ २ ॥ अगंनार्गंचलज्जयतिकुचाभ्या  
 ॥ ३ ॥ गजमशजंचक्रेपयतिमदनेन ॥ ४ ॥ रतिमरतिचतिरयतिरूपेण ॥ ५ ॥ किंबहुना ॥ वक्रंपुष्करहारिशंबरलसत्रेत्रंबियो  
 गोविषुंविबोष्टोऽमृतसंतरः शरंतंतेतेकटाक्षाकराः ॥ क्षीरंवाक्भुवनेत्तरंचपुरयेयस्याः कुचःसदसःप्रेमाग्जीवनमे



वतद्धि फरवीस्वासाधनीत्यज्जला ॥ ३ ॥ सारवद्रुर्नात्प्रभृतिचंद्ररेखे वसागरस्य कामपिविकृतीमापादितवतीचेत  
सः ॥ तद्वभवतीभवतीनिषतिश्चरणमिति ॥ अहंतुसदुक्तवतीपदुचितमार्यभावस्य ॥ तथाहि ॥ देवपरिहरे मांमनीषां  
॥ यतस्त्वादृशानां पार्थिवानां नोचितः पाराभवप्रकारो मन्मथेन ॥ तोषहेतुर्धरणीनतरूणी ॥ महत्वं दर्शेणनकंदर्पेण ॥  
६ ॥ आंगीकुरुसैव्यं न देयं ॥ स्वपौक्रीयाः कौशानकृशाः कैपाचिरतनास्त्रीमूलकयं सनेन सलघुर्तानीताः ॥ देव्या रंरिखौ राक्ष वि  
सैसंविधीमंगीचकार ॥ भगवान्गोविदः ॥ विनाचंद्रं कोवाबुधनंदनो जातः ॥ मधुपाः कुसुमेपुसंका भवति ॥ मदना  
सकास्तमोविशंतीति त्रयापुक्तं किंतन्मृषा ॥ मारुहोनिः श्रीएव ॥ अपिचेरमपिशृणु ॥ याभवतोक्तासाप्रायेण विय  
द्रूपा लसता भवेत् ॥ जानामितां ॥ यस्यामधमकुलकरवप्रभचतुरा कुतलाली ॥ भुजंगस्पृहणीया वेणी ॥ दोषाकतनु  
कारिमुख ॥ परपुष्टसब्रक्षचारीध्वनिः ॥ पञ्चवैकासिका योग्योऽधरः ॥ द्विजिह्वसहचारिणीसेमलता ॥ मार्तगानुकू  
लंगमर्त ॥ सत्येवंशुद्धो भवान् कथंतस्पांरक्तः ॥ अस्तु वा तस्याप्रणयः ॥ विरुद्धचर्ययोः कथंपरिणामरमणीयता ॥



॥ तद्विशृणुसंक्षेपतः ॥ सादिशोरंजयंतीत्युनरंजयन् ॥ सादृशारं कुंकुलद्वेषिणीत्युनरं कुंकुलद्वेषी ॥ सापु  
५० नरलकारातिर्कंदरी ॥ त्वंतुलंकारातिर्कंदरः ॥ इति ॥ अतः परं यथा रुचिर्माचरेति ॥ सोपिश्रुतमद्वचनः ईषद्  
सन् ॥ देविशद्वसामर्थ्यानुगुणाद्दोषीकर्तुदोषान्गुणीकर्तुसमर्थासि ॥ अलोकसामीप्यात्तवशक्तिः ॥ किमस्यघटं  
श्लेषवाद्दरसज्ञानं ॥ प्रसीदतुवत्सेमयिविद्विजप्रेममांसलनचनीतकोमलंतेचेतः ॥ कश्चित्पुरुषः स्वशत्रुमपि  
विवाहशोभयायोजयन्महतीकीर्तिं प्राप्नोति ॥ अतोमांकृतार्थविधायपरांसमाख्यामवाक्रहीति ॥ साजलिबंध  
धमभणत् ॥ महर्षे किंकरोमि किंकरीतिदाज्ञाप्रमाणमित्यवतीर्यपवनाशनाचलात्प्राप्यकपिलेश्वरं ॥ गुणवद्गुणो  
प्यहीनो मार्गणवन्मार्गणोपिलक्ष्मीवान् ॥ धर्मो धर्मवदचलोयस्कसपायात्युरारातिः ॥ २ ॥ इत्यार्ययोस्त्रसन्महाश्लेष  
यागोयेवापरयानंदयंतीतमुनायकमिहप्रसासि ॥ बादरायणे इदमपरमभिहितं देवेन ॥ बकुलेयद्यत्रकन्यासंब ५०  
धिनामनुयोगः प्रसरेत्तदार्किकथयसि ॥ अद्याप्यकृतविवाहरति ॥ कालातिर्क्रांतिदोषसूचनं ॥ जातविवाहोयमि



तिसप्तती स्थिति ज्ञापनं ॥ तस्यामलब्धसंतानद्वयनतिपुंस्वव्यजनं ॥ द्वितीयोचरइतिअर्मागस्योद्देशेधनं ॥ भार्या  
स्पविप्रकृष्टावर्ततइतिगृहछिद्रावेदनलाघवं ॥ सादुश्चरिन्नेतिअलीकवादमहापातर्कं ॥ नैकयातुष्पतीत्यव्यवस्थ  
त्वद्योतनं ॥ रूपोन्मादितइतिवनितापूर्वकानुरागाभावकथनं ॥ तथाप्रलोभितोयमितिकुमारीजनविरुद्धशंकावीजोद्ग  
वनं ॥ अभिनववयाःइतिप्राचीयस्नानिकारणपरोपतापदक्षेणनारदेनभिद्यतेरहस्यपुराणपुरुषइति ॥ अश्वचतुरासिव  
क्तुंकिमपिवावद ॥ कथमपिवाकुरु ॥ अप्रभुरस्मियुक्ताकक्तपरिज्ञानइति ॥ एवंमयेवार्चितभरेदेवेमयाद्यकिंकर्तेशक्य  
मित्येवमुक्त्वाधिरराम ॥ सर्वतयचनायांतस्वांशुकोपिस्मारितश्रीनिवासःपुलकांकिततनुःशमेस्तावभाषे ॥ देविवकुले  
कुशलासिवक्तुं ॥ वदत्यकार्यभावयादेवस्पचित्ताराधनंकर्त ॥ अनुसरणीयाःस्वकुनिरगलप्रचाराःप्रभवः ॥ अरुषेतत्तावुभा  
वपिदृष्टपूर्वैतयोयोग्यएवसंयोगः ॥ यतः ॥ स्याश्यामासहिकुलः ॥ सापद्मिनीस्तुवस्तुमाश्व ॥ साकांतालका ॥ स्तुराजरा  
जश्व ॥ सारूपेणहरिणीस्तुयज्ञसाहरिणश्व ॥ इति ॥ तथापिसौभद्राकृतिरितिदोलाकर्मकरोतिचेतः ॥ अथवाआःकि

५१ मख्याथम्पागमनद्राकाभूपानां॥रामोजनकस्ततायामनुरक्तः॥विचित्रवीर्यस्त्वंविकामुपयेमे॥नदीस्तोवाहिनी  
 पतिर्त्वंप्राप॥राजनीतिविगच्छातधिकारक्षमयौलोचने॥इलायामनुरक्तोभूदित्युत्रःपुरूरवाः॥३॥इति॥अ  
 थवामहस्सदोषारोपेणमेवदोषः॥यथाकथंचिन्प्राज्ञेनकृतोपयमसहायेनभवितव्यमित्यार्यवादः॥लोकेहिस्वशत्रु  
 मप्युपयमनीत्यामहारजसंपदमनुभवंति॥तिष्ठतेतद्देविसाधयसाधनीयं॥अहमपियथाशक्तिःश्रीनिवासस्यकार्यैक  
 देशसाधकोभवामीति॥बकुलीपिविश्रुततद्वचनानिर्गतदाश्रमात्॥चित्रस्मृतिपर्यप्राप्तैयस्मिंश्चिष्कटकामही॥  
 तंश्रीनिवाससंस्मृत्ययच्छुकोभूत्सकंदकः॥५॥इतिसानंदंचिंतयंतीकितिचिंतयंथानमतीत्य॥राजपुत्राःशरीरतापाप  
 नोदायद्विजजनक्रियमाणरुद्राभिषेकस्तवर्णमुरवरीतीरगमगस्त्येश्वरमासाद्य॥सावैपीतपयोधरासंचपुनःश्रीनी  
 जकंदोभवच्छार्णवप्रकटीचकारसचसाऽपर्णाभिधानंगता॥तोजातौकलधौतकांतिरुचिरावाचंद्रमातारकंतद्दं ५१  
 पत्यमहोजपत्यनुकलंश्रीपार्वतीशार्चयोः॥५॥इतिस्तत्त्वातद्विजपरिचर्यापरैःराजदासीजनैःसमंतसुराभि



करवीवभूव ॥ इतः श्रीनिवासस्तुचपलस्वभावोमरालकमाह ॥ वयस्वबुकुलात्तारुतापरंकार्यसाधयानवान्वा ॥ प्रायो  
मुग्धांगनानांचित्तराजप्रसादवच्चपलं ॥ तत्रमदाक्षभूयिषेकिरातवनइचमृगोभीतभीतः प्रसरतिमदनस्तत्रकिंकरणीय  
मिति ॥ सोप्याहृदेवमेवं ॥ यतः ॥ प्रायशो लोके वनितानां स्पृहास्त्वनंसौ दर्यमैश्वर्यंचिघिद्याच ॥ तत्रोदाहरणतारदृयंकलय  
तुदेवः ॥ तत्रैकातारा ॥ शृंगारदीक्षितत्वंराजत्वंकलाविधित्वंचंचंद्रेदृष्ट्वास्पृहयांचभूव ॥ द्वितीयातु ॥ सग्रीवंगजादिककंक  
लालाषेनतोषयंतंकपिराजमकामयत् ॥ देवेदंतावत्सेरिणीवृतं ॥ कावाकुलकन्याएकत्रप्रकटितानुरागाभूत्वाऽपरत्रसक्त  
मानसाभवेत् ॥ अयिरुविमलीजानेकिमत्रज्ञंकया ॥ तस्माद्गुणमि ॥ वसंतश्रीर्नियतिश्चमेलयतिद्वेया ॥ सोप्यचिरादेवमहो  
स्योविश्वंविस्मापयतीति ॥ अथदेवोप्यचिंतयत् ॥ लोकेपुरुषःकेवलंसरलो न स्यात् ॥ सरत्सख्योभकुचभारःपीडयते ॥  
नवनवकपटोल्लसितोमान्योभवति ॥ वक्रएवगुरुरितिसदृत्तशास्त्रं ॥ भगवान्भारायणोपिमहाभावाककएवपुरुषोत्तमो  
जातः ॥ अतः कपटएवसर्वीथसाधकः ॥ इतिविचिंत्य ॥ भारतसमरभूमिरिवगुल्मोद्गासिनी ॥ वर्षासिदिद्विमध्यदेशो

४२

सस्योता ॥ विंध्याटवीचवेत्रलतावती ॥ शंभुमूर्तिरिव कपर्दकमालालं कृता प्रावृत्तक्ष्मीरिव व्यालं विषयो धरा ॥ धर्म  
देवता भूत्वा नाराणं पुरं प्रविश्य निशि पोरविलासं दृष्ट्वा ॥ तत्र कश्चिद्द्विजासीकांचनस्त्रियं चक्ति ॥ नीलांबरासि वामोरुमु  
सलं च करे तव ॥ योग्या तवास्तुरामाख्या तनुकृद्भजाधनेति ॥ अपरः कस्याश्च न वृतांतं सरं व्याय प्रत्याह ॥ ज्यावस्त्री  
कुलिता शिवस्पमलिनं चक्रं नखां कोलसकोर्दं मुकुलीबभूव च शरस्वाद्यावतारक्रमः ॥ आयस्तासु मया टिकाक्षिति  
तप्रायांशुकः स्पंदनः प्रायेणाजमुखासखे रिपुरणश्रान्ते वसंतक्ष्यते ॥ ७ ॥ इति ॥ कश्चिदपरां मुग्धाचरुतामारभ्यक्रमेणरु  
टयोचनाकामुकीचर्णयति ॥ यत्पुष्पेषु शिखीमुखावृत्तिरभूत्सौरभ्यमासीत्ततः पुष्पंचोत्कलिकाचपत्रवकुलेसारकृतांतेत  
तः ॥ पश्चात्सद्विदपाग्लिषेष्टनविधिः पश्चाद्द्रसावेक्षितेयस्यास्तद्विरला लताविजयते सा कापिनेत्रोत्सवः ॥ ८ ॥ इति कान्ति  
द्वनितायैरेवाक्षरौस्वपुरुषः संस्त्रापयति तैरेवाक्षरैः प्रतिवक्ति ॥ वीरायिते नैपुण्यं दृश्य ॥ मेखलाभियोगो न कृत्वाय ॥ रा  
माधिकस्वभावात्तदयंगमश्रीरसि ॥ सरलताने लोकोत्तरा ॥ सन्माला तुंगुणनायकगुणोत्सिलसंपत् ॥ अधरकृतसकल

४२



बंक्रजीवरुचिरसि ॥ सर्वदोरुसंघदासनोहरसि ॥ रुच्यतिरेकान्नामधःकरोषि ॥ त्वइत्याविस्मयान्वितंमेचेतइति ॥ कश्चित्  
स्त्रियस्कचन्निंदति ॥ मुग्धेसुप्रियासि ॥ अतनुकलहप्रियेऽतिरमणीयसि चतमानेकिबहुभाषणे रिति ॥ काचिद्विटंस्कव  
न्निचधिकुर्वतीस्वसुतांक्षिक्षयति ॥ जरदेश्या ॥ मुग्धेमनोजातविकारमेतस्मिन्माकुरु ॥ वृथैवानेनसहजल्यस्यास्तय  
स्नेहक्षयएवफलंस्यात् ॥ यथानिर्वातंनयातितथाकुरु ॥ अचिरादेववसुमानागच्छतियश्चहिततरःपुमिनीनां ॥ ततःपर  
मृतेनकिंतेप्रयोजनमिति ॥ काचिद्देश्याग्रहकृत्यव्याजादुहितरंक्षिक्षयति ॥ अनर्घमणिताभिज्ञैकंठस्नेहपुर्तनायकं  
सत्कुरुनबंधनंप्राप्नोतिस्करभिश्चतन्तपश्यतसिकुतःदुर्वसेप्रवृत्तिंजीनीहि ॥ कगतागुणाऽनपात्रेतेप्रत्ययइति ॥ का  
चिस्सखीचतुरंगलीलातिवेदनव्याजेनजारंयोधयति ॥ प्रियसखननुअस्याऽकुंजरंगृहाण ॥ स्मरनवाजिकृतचातुर्यम  
स्याऽ ॥ पश्यपश्यसेनामेनांत्वन्निकठर्गा ॥ प्रकटीकुरु रथ ॥ पात्रंमासज ॥ याजयबंधंइति ॥ एवमात्रांतरे ॥ लसमानस  
सयत्रागलितघनवांतनिकररमणीया ॥ शरदःप्रभातवेलावभारलीलांसटियेव ॥ १ ॥ अथोदितेसूर्येत्तत्रतत्रकाल

५२ त्रयवृत्तांतं कथयती राजभवनवीथिकां प्रविश्य ॥ तत्रापि जनकदं ववेष्टिता धर्मदेवता तस दूतं कथयति स्म ॥ तथा हि ॥ का  
 मपिवेश्यां प्रति ॥ पूर्वे क्व दूरी पांत एव कश्चिद्गुर्तगोदृष्टः ॥ सत्यासंनत्रबलाहं धेवि निवेशितः ॥ कंचैविप्रं प्रति ॥ अयेत्यपारात्रो  
 रामाराधनं कृतं ॥ इदानीं बहुधा न्यालाभचितया म्लानमुखोसि ॥ पुंडरीकनयनाराधनं कुरु फलवाश्रवणिते मनोरथ इति ॥  
 कंच नवणिजं प्रति ॥ रात्रोत्थयानी वीमोचिता ॥ इदानीं मयि मकराधरा गमनं चिंतयसि ॥ सत्यावृत्तवृत्त्याते कार्यसिद्धिः ॥ दुर्गतं  
 प्रती ॥ ग्रीष्मे वसूलासंपश्यसि ॥ अपरं प्रति ॥ सूर्ये स्मृतेश्यामालाभो भवति ॥ अयं प्रति ॥ मध्याह्ने सिद्धं स्वप्नमवगच्छसि ॥  
 अयं प्र ॥ पौर्णमास्यां प्रश्रमराजानं द्रक्षसि ॥ विटं प्रति ॥ कावेरी तैदुःखमपनुदति ॥ अयं अयं प्र ॥ इद्रं प्रार्थय सर्वतानला  
 भो भवति ॥ मंदपुत्रां प्रति ॥ वसंते तवांगजः प्रोढो भवती अयं चरदिधात्री दर्शितं भवति ॥ एवं जनमात्रं विश्वासपा  
 त्रमापो हयंती समर्थेयं कालत्रयवृत्तकथन इति स्तूयमाना राजवद्वभयापि धरयाचेटी मुखेनाकारिता राजभवनमा ५३  
 साद्य ॥ देव्या पृष्ठाक्षधितास्य नंदेति ॥ ततः परं सर्वमपि ब्रवीमीति ॥ तत्रातिचापलं मध्ये मध्ये भिनयंती श्री बदरी



नारायणमस्त्रि कार्जनवेद्यथश्रीरंगेश्विरूपाक्षवीरभद्रनर्कउगोकर्णलिंगेतिदेवताः प्रार्थयंतीयष्टिकाचालयंतीरुद्र  
तंदिशुंताउयतीअयिराजदास्यः इयंराजांगनायदुद्विश्यपृषतिसाविपत्तुअंगजातानुबंधिनी॥महिष्याः वृत्तमिदं॥कि  
मयेनस्करभिवृत्तांतःएषःकिंतूत्सृंतिष्टथ॥सत्यमसंत्यंवेतिमुहुर्महुरत्रासयंतीगअयिराजांगनेज्ञातमिदानीमियमर्न  
गपीडाविस्तरेणवक्तुंनावसरः॥प्रकृतमनुसरामि॥तदाकर्णयभूतवृत्तांतनित्यकथयत्॥अत्रांतरेदेवीसभयं॥अयिधर्म  
देवतेकिंसुभ्राःपित्राचवाधेतिभणसिकिसत्यमसत्यमित्याह॥सोपि॥मुटेप्राग्वृत्तमवधारयेतिवदामिनपिशाचपीडेति  
॥इयंकिलवसंतेकस्मिश्चिदूनप्रदेशेकंचननिर्जरंनिजरपुंडरीकपुंडरीकगर्भहरनेत्रनेत्रप्रभाजितचंद्रं॥चंद्रकुलाव  
र्तसंतंस्मान्नितंपमासनादिभिः॥अर्जनवर्णनिघोटकेनवसनेनचविराजमानं॥राजमानहरेणवक्रेणभुजेनचशो  
भमानं॥शिवमिवसबलयकरं॥कमपिनिषारचक्रवर्तिनमद्राक्षीत्॥तत्रचाभिनिविष्टेयंकष्टांद्शामवापतस्वत्य  
मसत्यंवाविचारय॥शृणुराजांगने॥वर्तमानमपि॥याचकजनतैवकामाभिभूता॥चंपककैलिकैवालिवर्गनस्करव

५४ यति ॥ बौद्धचित्तवृत्तिरिव प्रसूना लोकोकनमिस्पृहा ॥ अशूरततिरिव शिखी मुखोद्गीता ॥ शुभभृत्यश्रेणीव सर्वदापिका सुदृ  
ग्ना ॥ पतिव्रते च पत्न्यवतल्यं नानुमोदते ॥ केवलं तापीव तपतीयं ॥ अशुभूपकुटुंबिनिभविष्यमपिशृणु ॥ अद्यशो वा त  
च्छबरयूनो धात्रीव कुलमालाभिधाना आगच्छति कन्यार्थिनी सा यदि कृतकृत्या तर्ह्यसक्तविवर्ज्जीयति ॥ इत्यत्र वस्व  
भाचमबलं वते ॥ पार्वतीव कुलाचलख्यातिं प्रथयति ॥ कमलपंक्तिरिव श्रीनिवासयोग्याभूत्वा ॥ वीरततिरिवा तनुजन्मा  
नर्दतनोति ॥ देवकथितं कथननीयं ॥ इतः परं स्खातुं न शक्यते दुष्टामे सखली शिशुरपि नाभिजातः ॥ तदनुमन्स्य  
यामियथागतमिति ॥ एवमुक्त्वा गते कुहना धर्मदेवतास्वरूपे श्रीनिवासे ॥ धरादेव्या मपि सत्यमाह धर्मदेवता पुष्पस  
मयः पुष्पसमयश्च नर्तयति वा लो जनमानसं ॥ कमलाश्रुवाः कमलाशुगश्रुदुःसह एव ॥ भवतु सा कावकुलाभिधा  
ना पश्यामितावत् ॥ यदितदागमनमनलीकं तर्हि धर्मदेवतोक्तमनुष्येयमेवेति चिंतयंत्यां ॥ परेद्यः प्रातरेव युथोक्त ५४  
परिवारासागते वव कुलमाला ॥ तदनुराज्ञीसेयमेवेति विज्ञायसानर्दपीनपयोधराभ्यां तदुरखळमाघट्टयंती कु



चोभ्रत्यालिंगनापयीत्पहस्तनिर्मतिरि कृत कोपा विष्करणाधातरिमहाराजयोग्योपचारेःसत्कृत्य भवनं प्राप्याग  
मनकारणमपृच्छत् ॥ साध्यवदत् ॥ देवि धरे शृणु मदागमनकारणं ॥ यस्य वाणी रक्त वासय पूता च ॥ कामस्तनयः सत्य  
श्च ॥ सग्रीवो देहोश्चेत् ॥ जलमपहसति पदश्रीः नखश्रेणी च ॥ भूरिशोभावहं च स्त्रंसौ दर्यं च ॥ सारसा तु कारिनेत्रयुग  
लं वल्लं च ॥ यस्मिन् राजनिद्वारकार्यास्तवृत्तस्य भणेर्वेधः सदानस्य गजस्य मदः ॥ सर्वज्ञस्य वेणोः कंटकाक्रांतिः ॥ शूर  
जातस्य दाने मंदिता ॥ सक्लिग्धानां च नितानां मानहानिः सवचसांशुकानां पंजरबंधः ॥ सरसानां नदीनां प्रधोगतिः ॥ तस्य  
भगवतः श्रीनिवासास्य दासी कन्यार्थिनी प्राप्तास्मीति ॥ तदुक्तमाकर्ण्य संतोषानिर्भरा देवी राजानं शृणु तमाहूय शृणुंतरा धर्मदेव  
तागदितं बकुलागमनं रूपविस्मापितमणिपुत्र्याः पुत्र्याः दशां च निवेद्य विगलितवेद्यांतरं चक्रे ॥ सोपि स्वरगुरुमाहूय सर्वा विदि  
तदन्तं चकार ॥ सचाहवाचस्पतिः ॥ वर्षा वासरेणे व सर्वतो मुखपूर्णे न हर्षेण ॥ रेरे राजकुल कमलिनी राजहंस ॥ कमला कमला  
यस्य ताक्ष्यस्ताक्ष्यो धरापते ॥ नंदिनी नंदिनी यस्य स ते राजन्वरो वरः ॥ १० ॥ यत्कीर्तिर्हसितं मखे कुचतटे मुक्तासरश्चादनं फाले

४५

सप्तलंकसिताञ्जलि कोतंसस्तथा कर्णयोः ॥ हस्ते हीरककं कणं सधवलं चन्द्रनिर्तं वस्त्रलेपादे राजतहंसको जयति सारिकु  
पंकजाक्षी तते ॥ ३ ॥ किंच ॥ मत्स्य इव सदावनबिहाररसिकः ॥ कूर्म इवो धतचंद्रगोत्रः ॥ वराह इव क्षमान्वितः ॥ पुराणसिंह इ  
वनृसिंहः ॥ वामन इवो ग्रमार्गणः ॥ भार्गव इव सहस्रबाहुगर्वहरः ॥ राम इव अचलोद्भूतिरुच्चिरः ॥ कृष्ण इव भद्रानंददायकः ॥  
बुद्ध इव नयज्ञप्रीतः ॥ कल्की वस्तु कृतोद्भवनिदानं ॥ अथा चालमुपमित्यास एवमत्स्यदि रित्यार्यवादः ॥ भद्राख्यः प्रमदो ज्वलश्च  
सततं पुराजहंसश्रिया आजिष्ठः सुकुमारतांसमगमघोवेधनोद्भूतः ॥ सश्रीमान् जयति प्रकाममस्करश्रेणीकृपाणी हरि  
गंगा यद्गजगंडवत् ॥ गगनवत्गंगेयवद्वेयवत् ॥ ३२ ॥ इति यावद्दृष्टिता वत्कश्चिद्रागमं त्रीबहुश्रुतो नाम कथयां बभूव ॥ भो  
देवाने नस्करपुरोधसोक्तमाकर्णयता मयापि किंचिस्मृतमिदानीं जानाम्यहंतं ॥ सहिकृतदशावतार इति सत्यमेव ॥ तथाप्यु  
क्तगुणान्नपश्यामि ॥ तथात्थेनं ॥ मत्स्यावतारे नीरसंचरणचंचलमाहुः ॥ कौमेष्पवतारे धृतमंदरागं ॥ वराहेतुकप्रीतियु ४५  
क्तं ॥ नरसिंहेतुकयाधुतनयोमंदित इति ॥ वामनेपि बलिधिरोधेन सवनं गत इति ॥ भार्गवावतारेष्पर्जनद्विडिति ॥ रामा



वतारे शरभंगमवापेति ॥ बौद्धवतारे ॥ हिंसा नंदं वभार ॥ कल्कवतारे कलिसंस्कृतमध्यवतरि ॥ अपिच ॥ रामएचकृष्ण  
याचार्योचिक्त्वा नदपि विचार्य ॥ कुस्मोहत्या नंददः ॥ रामस्वहत्या नंददः कथं जातः ॥ देवशृणुकृष्णवतारकथामपि ॥ पा  
लितार्जनोपि भग्नार्जनः श्रासौ ॥ किंच ॥ वाल्मीकिराजमरिततद्वाचामगोचरोस्माकं मितः परं देवः प्रमाणं धिति ॥  
उक्त्वा तूष्णीं स्थिते सस्मिते राजमंत्रिणि संदेहदोला रूढे भूपे विपुनर्देवाचार्ये कुपित इव ॥ हं हो राजवल्लभ बहुश्रुतप्रगल्  
भो सिद्धिधर प्रायां ॥ देवेषु स्पृष्टदोषगंधेश ह्यसामर्थ्यात्किं लुपमासेपयसि ॥ शृणुरे ॥ गंगापादसरोजपुष्परसतिव्यालाधि  
पस्तत्पतित्रेणो कर्णचटुंबतिद्विरसेनद्वेषीरथत्पंउजः ॥ कालः शस्त्रतिशासनत्यनुदिनसावेदवाणीगृह्यथि र्यस्परमावि  
लासरसिकेतस्मिन्नकिंसद्रुणाः ॥ १३ ॥ किंच ॥ सत्यव्रतदयाशालीनकिंमस्यः ॥ पृष्ठीकृतमंदरागः कूर्मः ॥ वसुमत्य  
लं कृतो वराह ॥ हिरण्यदानदक्षो नृसिंहः ॥ विक्रमप्रसिद्धो वामनः सहस्रकरविरोधिप्रतापप्रसरो भार्गवः ॥ धर्मदीक्षा  
गुरुरामसत्याश्रितकृष्णः ॥ सर्वज्ञो बुद्धः ॥ सत्कृतजनकः कल्की ॥ अपिच ॥ यस्मिन्वक्षति क्षितिं ॥ आपणे आपणे रोहि

एयः ॥ मंडले २ राजानः ॥ पंजरे २ शुकाः वने २ इंद्रद्रुमाः ॥ वीथीषु २ निर्जराः ॥ सरते २ इंद्राण्य ॥ विले २ चक्रिणः ॥ अरण्ये २ स्का  
 ५६ णवः ॥ तस्मिन्सिंहराजनिग्रहोपायविदिदाशरथभिन्ने श्रीकृष्णे देवेशवरत्नमपिनविस्मयाय ॥ अन्यथा शबरी कथं तु व्येत् ॥  
 तिष्ठते तदस्मद्चतनं ॥ पुराणाचार्यः शुकः प्रष्टुयुः ॥ इति वदति स्मृतिमात्रकृतसंनिधानः यथाविधि पूजितः कथयामास शुक  
 योगी ॥ राजन्मवहितो भव ॥ पुरास्वतुभेतायां श्रुत एव स्यात्स्यष्यमानेषु पुण्यप्रबंधेषु कश्चिद्रामो नाम राजा दशरथिरसो ध्या  
 चीश इति ॥ यस्मिन् राजनि ॥ सक्ताराति तु स्य रूपश्रुद्र इव ॥ ब्राह्मणगणोजे वा तु कश्च ॥ समहितो वसंत इव क्षत्रियचय ॥ अ  
 शोकांकितश्च ॥ यस्पचराष्ट्रे गिरिविभ्रमाः गजा इव द्विजाः ॥ समदा द्विजा इव गजाश्च ॥ सूप्रतीकस्य हणीयाः करिण्य इव  
 तरुण्यः सार्वभौमयोग्यास्त रुण्य इव करिण्यः ॥ कलमहिता वाणी वके दारश्रेणी बहु धान्य इद्या के दारश्रेणी ववाणी ॥ रा  
 क्षसविभवानंदश्रवणं हि समासकचक्रवर्तित्वं ॥ राजकुला लनिचये रक्षतियस्मिन्वसं धारां राज्ञि ॥ १५ ॥ सहिसत्सु रागशो ५६  
 भंशौ वशरा संकरं च सीतायाः ॥ चित्रं २ फगत्पेराजकदंबं च पीडितं चक्रे ॥ १५ ॥ अनुभूत चापभंगः पूर्वपश्चाच्च दृष्टारभं



गः ॥ बहुगुणभंगः सततचित्रं तथापीवीरोसौ ॥१६॥ सजयतिकश्चनधन्वीवालिस्वमार्गगमनतिः श्रेणिः ॥ चिन्नसंघितता  
 राताहंकश्रीः कृपावेणी ॥१७॥ आश्रुगजातुहताशनसात्कृतलंकापुरीतदीशोयः ॥ सीतादर्शनकुतुकीसोव्याक्काकुत्सुप  
 एयपरिणामः ॥१८॥ विरहाग्निः शान्तिमगात्प्रविशतिवद्विं विदेहकुलदले ॥ नहिचित्रंसीतायामुत्मेनोत्सं प्रशान्तिमेतिकिल ॥१९॥  
 तदनुचित्रभानुप्रवेशविनिर्गमपूतासीताप्राप्तराज्यंराममवादीत् ॥ आर्यपुत्रमायासीतेयमायासितादुरात्मनाराचणहतके  
 नतदियंभार्यापदेस्थापनीयेति ॥ रामस्तुतदाकर्ण्य ॥ प्रियेजानकि ॥ एकपत्नीव्रतधरोहमिदानींकृतकस्मावतारः तारेशमुरवी  
 मेनांमेनांगजातामिवज्ञवः भूभूक्ततामंगीकरोमीत्यभाणीत् ॥ राजन्सेवपद्यावतीसएवश्रीनिवासस्तयोरुचितएवसंबंधः  
 ॥ कौत्रसंदेहः किंचिलंचेनलिख्यतांलग्नपत्रिकेति ॥ अथाकाशभूपतिस्तसलग्नपत्रंभगवतंभागवतप्रसथलीशुकंबकुलया  
 सहप्रेषयितुमिच्छकुमारीप्रासादस्त्रितांबकुलां ॥ भटीगजः करोनीतिरपिवंकटभूपते ॥ वत्सेसदानरसमाभातितपुत्रुवर्गवत्  
 ॥२०॥ कांताभालकटांक्षाभिरूपवद्राजतेसरां ॥ रोहितांकोध्वसस्त्रीजेघानंशेषांचलप्रभोः ॥२१॥ इतिश्रीनिवासगुणवर्णन  
 दा

प्रचुरं राजपुत्र्यासहस्रपतीमाहूयफरुं द्रान्चलं प्रेषयामास ॥ सचशुकोपिसपक्षस्तदहरेवप्राप्ययथाशास्त्रपूजितः ॥ चंचलश्रीर्म  
 ४७ दृष्टः श्रीनिवासतवाहिनः ॥ अक्षरकृतिकक्तोपितादृगेवेतिविस्मयः ॥ २२ ॥ तस्त्रोरपितभारीमताविंदृधिकप्रभो ॥ सयत्संयत्कुकु  
 तलः सान्चसंयत्कुकुतला ॥ २३ ॥ इतिसजयज्ञद्वन्द्वदीर्य ॥ प्रतिपाद्यदुहितरंस्यांगगांभ्रैस्त्रयंतीनां ॥ जगृहेतदीयकन्यां लक्ष्मीकृष्णः  
 कलत्राथरि ॥ २४ ॥ इतिबहुश्रुतप्रोक्तश्लोकवर्जसर्वमपिचतुस्वागमनकारणंचनिवेद्यतोषयामास ॥ स्थानेस्यत्वेतत् ॥ नकस्पशु  
 कवाणीतोषहेतुः ॥ पुनश्चशुकः श्रीनिवासमाह ॥ देवसर्वमपिबृदारकरदभाकारय ॥ अधनातु ॥ सर्वत्रपरिपूर्णवाहिनीऽसम  
 द्भुक्तमलः उत्प्लवमानहरिकदंबः ॥ स्फुरन्नापः ॥ ज्याहितकरः शूरराजतेजोपहारकः ॥ दृप्तसारंगनिकरः महाशवइववर्षासम  
 यः समाजगाम ॥ यश्चाञ्जयोनिरिवनिरिवसर्वसत्त्वाकरः ॥ संवर्त्तइवदृष्टानेकखद्योतप्रतापः ॥ अनुकूलनायकइवसदावलाका  
 महितः ॥ भारतरणत्रयदृप्तसिंहराजः ॥ दुपदइवशिखंडिनंदनः ॥ दुर्जनइवभिन्नसेतुः ॥ तालवनप्रदेशइवमत्तधेतुकः ॥ त्व ५७  
 मिवसंजातकीर्तिः ॥ आनंदयतिपार्वतीकटाक्षइवसर्व ॥ अपिनेदानीमसहमानतपः स्थितिविलासाः ॥ पुनश्रीबद्धस्पृहाः



॥ मित्रस्य राज्ञोपि नानुग्राह्याः ॥ इति सूचयन्ता विषयुष्यवन्तौ नयनगोचरी भवतः ॥ द्रावयन्त इव शुचिचरित्रं ॥ मदनगुटिका धनुर्म  
 काः ॥ कुमरकलिका इव पतंतिकरकाः ॥ जीवनप्रदेष्वपि च पलाः ॥ चिरसगतं न बध्नीति कथयन्त्यश्च मेघेषु क्षणं राजंति सोऽमि  
 न्यः किंबहुना ॥ राधोऽस्निदानेन क्रुक्षराद्दर्पहारिणा ॥ अनेन हंसरिपुणा देवकी नन्दनायितुं ॥ २४ ॥ देवेतः कथयामि जं  
 कृशो भावहे ॥ सुमतः संदोहस्कंदरे ॥ त्वयी च वर्षायासरे कृतवति दयाशरदिमहोऽसुवमत्तु भवतु देव इति उक्त्वा च तदनुम  
 त्यास्याश्रमंगतवति क्रुषिसार्वभौमे भुके वकुलाहस्तार्षितं पद्मावत्या च संतमिचसुकलैकैव शोभं ॥ ग्रीष्माश्रमिव शुचि  
 तारमणी यमिर्तं ॥ वर्षायासरे मिचपयोधरसंबंधस्कंदरं ॥ शरत्समयमिव राजच्छंद्रगुणं ॥ हसंतमिव स्पृहणी यमिन्न  
 करं ॥ शिशिरमिव तपस्वि उति ज्ञापकं ॥ मोक्तिकहारं कंठालंकरणं विधाय कदागच्छेत्परदिति चिंतयन् ॥ नवरसकमनी  
 यशीतशीतस्वभावे लसति सघनसारे ज्जंभणे वैकटेशः ॥ कविरिव नृमृगेन्द्राचार्ययाचां विलासे विहरति सच वर्षाया  
 सरे श्रीनिवासः ॥ २५ ॥ ॥ इति श्रीनिवासविलासे चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ श्रीहरं व ॥ अथ तस्यां वर्षायासरे कला

रमण्यां क्षीणरसायांगतायां ॥ १ ॥ दृश्या दृश्यगौरपयोधरां ॥ हंसकलसश्रीरजपदां ॥ स्फुटपरिकलितनिर्मलरसां ॥ निरवग्रहरा  
५८ दासंपदभिरामां ॥ अखादशुभ्रां कुरमाप्रकयेपलक्ष्यमानक्षात्रमौलां ॥ अतनुबंधजीवानंदकारणं ॥ रभोरुश्रिपंदेधानां ॥ शु  
रुष्याहारमणीयां ॥ स्फूर्जच्चंद्रशालिनिशाभिरामां ॥ ललिततृणालभूजाभूषितां ॥ शरदसाक्षादिवपद्यावतीविलास्य ॥ द्वि  
गुणीतरणरणकेश्रीनिवासेमरालकः पयाह ॥ बेणीगुंफितकमलश्रेणीसंसक्तचंचरीककुला ॥ एणीदृगिजानंदद्राणीने  
वासकस्यशरदेषा ॥ आमोदितकमलाशयमुबुधपविधप्रसादभूषिष्टं ॥ श्रीकृष्णयोः सखीचन्द्रदेवः शरत्समर्ण  
॥ २ ॥ इति ॥ अथतेनप्रथमरसासारंगभितेनश्लोकद्वयेनचमत्कृतोबलाभीयमानइवमदनेन ॥ प्रयागमिवभारद्वाजसंचा  
ररमणीयां ॥ स्वयंत्राः समूहमिवलसच्चंद्रभासंकाशसोदर्विवहं ॥ स्कंदमिवअपहृतक्रौंचमदं ॥ पर्वतैकदेशमाश्रित्य  
॥ मरालकमवारीदेवः ॥ वयस्यपश्य ॥ ३ ॥ चित्रवर्णसमुत्प्लासः सर्वद्विजकुलाग्रणीः ॥ शुकः कूजतिसानदंनिखिल ५८  
श्रुतिसोख्यदः ॥ ४ ॥ इति ॥ श्रुत्वा मरालकेपि ॥ देवतिष्ठत्येतत्शुककूजमंकिमनेमारुंतुहेनदेवस्य ॥ तपुककूजनं



स्मरतुभवान् ॥ यत्कंदर्पकालसर्पदृष्टस्पदेचस्पपतनराजमंत्रः इति भणति सति ॥ साधु भणितं वयस्यनेति श्लाघयन् ॥  
स्मृतिमात्रकृतसन्निधानौ अनंताभिधानो द्वावपि सप्तशतित्याह्वयशेषगुरुजे ॥ भवद्वांगिरिकतप्रेमावासः चतुर्मुखः  
शिवश्च सर्वमरगणेः सहागच्छेति वक्तव्य इत्याज्ञाप्यपत्रिकाचदत्ताप्रैषयामास ॥ ततश्च ॥ अभूत्पतंगाधिपतिः सपत्नीन  
तद्विचित्रसयतोगुरुत्मान् ॥ चिन्तफणींद्रोपितथेति यद्वा किंदुर्लभंतुष्यति वासुदेवे ॥ ५ ॥ अथताभ्यामाकारिताः सर्वेसुधाः  
अपि विबुधाः ॥ भवेत्तु विभवेन च राजमानाः ॥ मानयुक्ता विमानकक्ताश्च ॥ फणींद्राचलमगमन् रौजः तदनुतान् आग  
तान् वीक्ष्य ॥ देव एते सतानंदकौशिक मित्रांगजशुक्रहरिप्रभृतयः सप्रदाः सयमाः समृगकृत्तिकाश्लेषाः ॥ सापाटाः वै  
श्रवणतप्तराः देवाः मुनयश्च समागताः ॥ तत्र एते देवाः ॥ सकामा अप्यकामाः ॥ देवस्त्रियसद्भिवा अप्यनुयाः ॥ राशयः  
सतुला अतुलाः ॥ ग्रहाः ससूर्यमंगला अप्यसूर्यमंगलाः ॥ किंच ॥ एतौ द्विजराजो गुरु उरुधांशु ॥ मरुत्त्रियतारौ वायु  
पुरंदसौ ॥ नियमिततारौ गुरु सूर्यौ ॥ शिखिरव्यासौ स्कंदश्चैश्वानरौ ॥ आसुभुवो मदनचतुर्मुखौ ॥ अपि चान्येके च न ॥

शिवाइवसमंगलाः गांगेयभूषिताश्च ॥ अग्नयइवरोहितश्चाः सहेतयश्च ॥ ब्रह्माणइवसत्यासक्ताः सकुमा<sup>रा</sup>श्च ॥ यीर्वा<sup>जी</sup>  
४९ णाइतिविष्वक्सेनप्रदक्षितान्निरीक्ष्यसहर्षस्तमजीगदत् ॥ सेनापते ॥ यथायोग्यं एतान् अवतारयेति ॥ स तु देवेन पूर्वमेव अ  
वितास्तारिताश्चेति वदंते च निगमि क्षणात्पुनः प्रविश्य व्यजिज्ञपेत् ॥ देवमद्रमनात्सर्वमेव सक्रमनो वाटिकायां पुरंदरः ॥ १ ॥  
वरुणस्त्वाकाशं गंगानिकट एव स्नानं दः ॥ २ ॥ धनदः पुण्यजनावासयोग्यं गिरि शिखरसमाश्रितः ॥ ३ ॥ रंभावने जागरूक  
स्तिष्ठति नलकूबरः ॥ ४ ॥ भानुः कांचनलतांभिरामांखायामाश्रित्य क्रीडति ॥ ५ ॥ स्कंदस्तु देवसेनां क्षयमपि न मुच्यति परे  
भ्यः शक्यमानः ॥ ६ ॥ चंद्रस्तारोद्ध्वसितमंडपे निवसति ॥ ७ ॥ शिवः परितः पर्वतभुवं परिपालयन् वर्तते ॥ ८ ॥ मृत्कूर्वेक  
टभूपालवेरिमुखापिनः ॥ ९ ॥ मदनस्तु देवस्वनि कट एव धतशरचापो यामिक व्यापारासक्त इति विदितमेव ॥ १० ॥ दे  
वासर्किंचिद्विज्ञाप्य मस्ति ॥ इंद्रस्त्वहिहेति वासुकिप्रभृतिः सर्पगणः विभेति ॥ ११ ॥ वाक्चंद्रोकोप्येकत्र न तिष्ठात् ॥ १२ ॥ ४९  
वृश्चिकराशेः स्थलनमिलति ॥ १३ ॥ पराशरः कन्याराज्ञिकटं यथानगच्छेत्तथा देवेन यत्कव्यः ॥ १४ ॥ स्कंदयरुणो वाहि



नीपतित्वे प्राप्सकलहो ॥१५॥ अविचार्यैश्वानरः अंशो न वै वाहिको नासं दरं प्रविश्य व्याकुलयति ॥१६॥ तदत्र का गतिः इतः  
परं देवः प्रमाणमिति ॥ देवेषु स्मेरवदने कूर्तचतुरा लापे न सर्वो विजितः क्षुधातुरुद्रतिवद ॥ कथयचतुराननं मद्चसो इति  
आज्ञापयति ॥ विष्वक्सेनोक्तः परमेष्ठी कुचेरमवदत् ॥ धनाधिपते देवः श्रीनिवास आज्ञापयति तावत् ॥ मीनमेषकुंभराज्ञ  
यो वर्तते ॥१॥ देवानाममृतं त्वा म्रिपु-सरसिपुरे वस्त्रपितं ॥२॥ काष्ठा र्थं दिग्देवताः संत्येद्य ॥३॥ पयो र्थं मेघा आज्ञापिताः ॥४॥ अ  
लं कृतयः कविना र्पिता एव ॥५॥ अव्यदा पादनीयं भवति ॥ तस्माद्भुवाने वद्वारणमिति ॥ तथास्त्विति ते नोक्ते महीत्याद्व्यजातं तत्त  
द्योग्यं जन्तं तद्वापारे नियोजयामास ॥ तथा हि ॥ कामदानेशंकरं ॥ सरभिद्रव्यसाधने वसंतं ॥२॥ आशुंगमनागमन व्यापारे वा  
युं ॥३॥ चंद्रावरमणियहणमोक्षव्यापारे स्वर्भानुं ॥४॥ वनिताजनसंस्कारे मदनं ॥५॥ अतनुदीपप्रबोधने चंद्रः ॥६॥ आर्यज्ञापा  
लने स्फुटं ॥७॥ गीतादिश्रवणे वैश्रवणं ॥८॥ सर्वव्यापारेषु मंगलं ॥९॥ इति ॥ सभास्तारेषु मुनिपुत्रेषु च नरेषु च ॥ चित्रं चित्रं वि  
शेषेण यद्वा सो भूत्समारतः ॥५॥ ततश्च ॥ अष्टवर्गह्यानमाचरितुं प्रवृत्तस्तत्कालजातलक्ष्मीस्मृतिः ॥ अर्चितयद्देवः ॥ लोके

सपत्न्येनसंपकोपिकासारेभुवनाधारोभवति॥सुकमलएवचंद्रोदीषाकरोपिसर्वज्ञचूडामणिरुपातिलभते॥समएवसर्वैः  
५० श्लाघ्यते॥सश्रीकस्वयमर्द्धपुरुषोपिचंडीवशाचर्तिनींकरुतेशिवःइति॥अत्रांतरेविदितप्रभुक्षावःउत्तरदिमःसार्धकपत्रि  
वमित्रभार्यं॥प्राप्यकरवीरपुरं॥तत्रच॥क्षीरपाशवारकन्यां॥भाषास्मरहयहेषाश्रीषांबुजलोचनाशिरोभूषा॥श्रीषाहि-  
तल्ययोषासैषामप्यस्तुकलितपरितोषा॥६॥इतिस्तत्या॥तयाप्यागमनकारणकिमितिपृष्टः॥तांबभाषे॥देविशृणु-  
देवःश्रीनिवासःभुजंगराजदौलेनिवसतीतिज्ञातमेवखलु॥सहिद्वारीरजातपीडयाहूयमानमनाःकांचनलतांगीकमलां  
कमलपाणिमाश्लिष्यपूर्णकामोभवामीतिस्त्रामाह॥तदत्र॥श्रीषाचलंगतयाभवत्याभवितव्यंइति॥अथक्षणादेवकरवीर  
पुरांनिर्गतयोःसूर्याभिधानरमणीययोः॥रुद्रायाल्हादकयोः॥पुष्करोद्गासिकरयोः॥गगनमध्यस्थितिश्लाघ्ययोः॥श्री  
षाचलनिकटंप्राप्तयोः॥तपनक्षीराधिकन्ययोः॥प्रथमभागतेदिनेशेश्रुतदृष्टतकार्यः॥देवआगतादेवीतिविज्ञापयति ५०  
तस्मिन्आश्लिष्यतमाह॥श्रवणोद्वासरुद्यमेताराश्यासनतत्तरः॥अनुभूतरसाश्लेषःसूर्यजैवात्तकोभवेति॥६॥